

Hundassisterad intervention

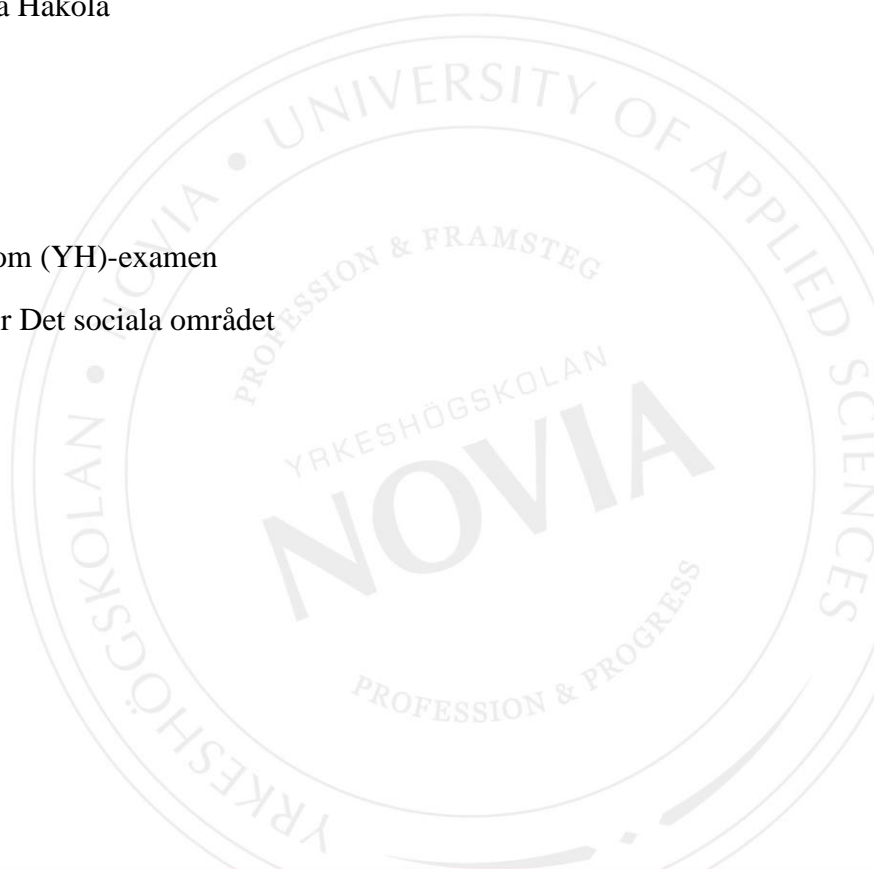
- en kvalitativ undersökning över hundens effekt på barn med neuropsykiatriska funktionshinder

Annamari Håkans & Sanna Hakola

Examensarbete för socionom (YH)-examen

Utbildningsprogrammet för Det sociala området

Vasa   2017

EXAMENSARBETE

Författare: Annamari Håkans och Sanna Hakola

Utbildning och ort: Det sociala området Vasa

Inriktningsalternativ/Fördjupning: småbarnspedagogik/familjearbete

Handledare: Mona Granholm, Ralf Lillbacka

Titel: Hundassisterad intervention – en kvalitativ underökning över hundens effekt på barn med neuropsykiatriska funktionshinder

---

Datum 25.4.2017 Sidantal 39

Bilagor 2

Abstrakt

Syftet med detta examinationsarbete är att ta reda på om kontakten med en hund har någon effekt på barn med neuropsykiatriska funktionshinder, och hur man kan arbeta med dessa effekter för att uppnå en förändring i barnets funktionsförmåga. Våra frågeställningar är: vilken inverkan har hunden på barnet? Har barn med autism, ADHD eller inlärningssvårigheter nytta av hundassisterade interventioner?

I teoridelen tar vi bland annat upp vilken betydelse hunden kan ha för anknytningen, olika neuropsykiatriska funktionshinder och hur barn påverkas då de lever i svåra familjeförhållanden. Vi kommer att redovisa om hundassisterad verksamhet och hundassisterad terapi och vilka metoder som används inom dem.

Vi har gjort kvalitativa intervjuer med personer som arbetar med hundassisterade interventioner. Resultatet visar att barn med neuropsykiatriska funktionshinder kan ha nytta av hundassisterade interventioner eftersom hunden bidrar med positiva effekter till denna klientgrupp.

Språk: Svenska

Nyckelord: Hundassisterad intervention, hundassisterad terapi, hundassisterad verksamhet, neuropsykiatriska funktionshinder

---

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Annamari Håkans ja Sanna Hakola

Koulutus ja paikkakunta: Sosiaali- ja Vaasa

Suuntautumisvaihtoehto/Syventävät opinnot: Varhaiskasvatus/perhetyö

Ohjaajat: Mona Granholm, Ralf Lillbacka

Nimike: Koira-avusteinen interventio – kvalitatiivinen tutkimus koiran vaikutuksesta lapsiin joilla on neuropsykiatrinen häiriö

Päivämäärä 25.4.2017 Sivumäärä 39

Liitteet 2

Tiivistelmä

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on selvittää jos koiralla on vaikutus lapsiin joilla on neuropsykiatrinen häiriö ja kuinka näiden vaikutusten avulla voidaan työskennellä saadakseen aikaiseksi muutos lapsen toimintakykyyn. Pyrimme saamaan vastauksen kysymykseen: minkälainen vaikutus koiralla on lapsiin? Onko lapsilla joilla on autismia, ADHD tai oppimisvaikeuksia, apua koira-avusteisesta interventiosta?

Teoriaosassa esitämme minkälainen vaikutus koiralla voi olla lapsen kiintymyssuhteeseen, erilaisia neuropsykiatrisia häiriöitä ja kuinka vaikeat kotiolosuhteet vaikuttavat lapseen. Sekä koira-avusteisesta toiminnasta ja koira-avusteisesta terapiasta ja mitä menetelmiä niissä käytetään.

Olemme tehneet kvalitatiivisia haastatteluja henkilöiden kanssa jotka työskentelevät koira-avusteisesti. Tulimme siihen tulokseen, että lapset joilla on neuropsykiatrisia häiriöitä voivat hyötyä koira-avusteisista interventioista koska koiralla on myönteinen vaikutus tähän asiakasryhmään.

Kieli: Ruotsi

Avainsanat: Koira-avusteinen interventio, koira-avusteinen toiminta, koira-avusteinen terapia, neuropsykiatriset häiriöt

---

BACHELOR'S THESIS

Author: Annamari Håkans and Sanna Hakola

Degree Programme: Social service Vasa

Specialization: primary teaching/family work

Supervisors: Mona Granholm, Ralf Lillbacka

Title: Dog-assisted intervention – a qualitative study about the effect that dogs have on children with neurodevelopmental disorders

---

Date 25.4.2017   Number of pages 39

Appendices 2

Abstract

The purpose of this study is to examine if the presence of a dog has an effect on children with neurodevelopmental disorders and how to work with these effects to achieve a change in the child's ability to function. The question formulations that we want to be answered are: what effect does a dog have on a child? Do children with autism, ADHD and learning disabilities have an advantage of dog-assisted interventions?

In the theoretical part, we describe what effect the dog has on the attachment for the child, different neurodevelopment disorders and how children are affected when living in difficult family situations. We will also describe dog-assisted activity and dog-assisted therapy and the methods that's used within them.

We have done qualitative interviews with persons working with dog-assisted interventions. The results show that children with neurodevelopmental disorders can have an advantage of dog-assisted interventions because the dog contributes with several positive effects on this group of clients.

Language: Swedish

Key words: Dog-assisted intervention, dog-assisted activity, dog-assisted therapy, neurodevelopmental disorders

---

Innehåll

1	Inledning.....	1
2	Definitioner.....	2
3	Hunden och anknytning.....	3
4	Neuropsykiatriska funktionshinder.....	5
4.1	Autism.....	5
4.2	ADHD.....	7
4.3	Inlärningssvårigheter.....	8
4.4	Barn med neuropsykiatriska funktionshinder i förskolan eller skolan.....	9
5	Svåra familjeförhållanden.....	10
5.1	Påfrestningar i familjen.....	11
5.2	Hur påverkas barnet av svåra familjeförhållanden.....	13
6	Tidigare forskning.....	14
7	Hundassisterad terapi och hundassisterad verksamhet.....	15
7.1	Historia.....	16
7.2	Hundassisterad terapi.....	17
7.2.1	Metoder inom hundassisterad terapi.....	18
7.2.2	Hundar inom fostran och rehabilitering rf.....	20
7.3	Hundassisterad verksamhet.....	20
7.3.1	Kompishund.....	20
8	Hunden inom olika områden.....	21
9	Begränsningar.....	23
10	Metodval.....	24
11	Intervju.....	25
11.1	Intervjusvaren.....	25
11.1.1	Metoder.....	26
11.1.2	Effekter.....	27
12	Slutdiskussion.....	30
12.1	Kritisk granskning.....	32
12.2	Diskussion.....	33
13	Källor.....	35
14	Bilagor.....	39

1 Inledning

Funktionsförmågan är en viktig del av en individs förutsättningar för att leva ett meningsfullt och värdigt liv. Enligt Institutet för hälsa och välfärd, (2016) är funktionsförmågan individens fysiska, psykiska och sociala färdigheter som bidrar till att hen klarar av nödvändiga vardagliga sysslor. I denna undersökning vill vi ta reda på om hunden kan bidra till att höja en individs funktionsförmåga och genom detta bidra till ett meningsfullt liv.

Det har påvisats att djur har en inverkan på människan både fysiskt och psykiskt och att de har en viktig betydelse i människors liv. Studier har visat att människor skaffar djur eftersom de ger en känsla av samhörighet och gör det lättare att ingå i sociala sammanhang, men även för att komma ut i naturen och få motion. Hunden bidrar till en positiv och aktiv livsstil och därmed är det bra för hälsan att ha hund hemma. (Beck-Friis, 2007, s.7).

Vi har valt detta ämne eftersom vi är intresserade av det och eventuellt vill arbeta inom området i framtiden. Hundassisterade interventioner blir allt vanligare inom det sociala arbetet i Finland och därför har vi valt att ta reda på mer om ämnet. Idag pratas det mycket om neuropsykiatriska funktionshinder hos barn, därför vill vi få reda på om hunden kan vara ett hjälpmedel i arbetet med barn som har ett sådant funktionshinder. Vi har valt att fokusera på barn med neuropsykiatriska funktionshinder som autism, ADHD och inlärningssvårigheter. Vi är även intresserade av vilka metoder som används inom hundassisterad terapi och hundassisterad verksamhet och vad man har för baktanke med metoderna.

Syftet med denna undersökning är att ta reda på om kontakten med en hund har någon effekt på barn med neuropsykiatriska funktionshinder, och hur man kan arbeta med dessa effekter för att uppnå en förändring i barnets funktionsförmåga.

Våra frågeställningar som vi vill få svar på genom denna undersökning är:

- Vilken inverkan har hunden på barnet?
- Har barn med autism, ADHD eller inlärningssvårigheter nytta av hundassisterade interventioner?

Vi kommer att koncentrera oss på hundassisterad terapi och hundassisterad verksamhet. Hundar används även i andra områden inom vården som assistanshundar, dessa hundar kan vara till exempel ledarhundar, servicehundar och signalhundar.

2 Definitioner

I detta kapitel kommer vi att beskriva begreppen djurassisterad verksamhet, djurassisterad terapi och djurassisterad pedagogik. Dessa verksamhetsformer har olika syften, handlingssätt och krav på både hundförare och hund.

För att en verksamhet kan kallas djurassisterad verksamhet (Animal-Assisted Activity, AAA) ska verksamheten vara frivillig. Vi kommer att använda begreppet hundassisterad verksamhet eftersom vi har valt att undersöka om specifikt hundens betydelse för barnet, inte djurets. En person som utför verksamheten behöver inte ha en utbildning inom social- och hälsovården, personen bör dock ha fått inskolning för uppgiften. Besöken som hundföraren utför tillsammans med hunden är inte målmedvetna, deras uppgift är att bringa glädje, upplevelser och ge närhet. Verksamheten är avgiftsfri för brukaren och besöken kan vara regelbundna och längden på dem kan variera. Hunden bör ändå vara lämplig för uppgiften. (Ikäheimo, 2015, s.10).

Det finns även Djurassisterad terapi (Animal-Assisted Therapy, AAT) och skillnaden på djurassisterad terapi och djurassisterad verksamhet är att den djurassisterade terapin är målmedveten. Verksamheten ska vara planerad och man följer upp framstegen hos klienten genom dokumentation och utvärdering. Vi kommer att använda oss av begreppet hundassisterad terapi där hunden är en del av vård- och rehabiliterings processen. Syftet med den hundassisterade terapin är att främja klientens fysiska, sociala, emotionella eller kognitiva välmående. Personen som arbetar inom verksamheten bör vara utbildad inom social- och hälsovårdsbranschen och ha en utbildning inom djurassisterad verksamhet. Personen är anställd och får därmed lön för arbetet. (Ikäheimo, 2015, s.11).

Djurassisterad pedagogik (Animal-Assisted Pedagogy, AAP) kan vara endera djurassisterad terapi eller djurassisterad verksamhet men det kallas pedagogik eftersom syftet är att hunden ska vara med som hjälpmedel i inlärningen. Personen som utför verksamheten eller arbetet kan vara en lärare som har med sin egen hund eller en lärare/ speciallärare som fått en utbildning inom djurassisterad terapi. I det senare fallet utförs verksamheten ofta i en specialklass eller specialskola och då är verksamheten planerad och målmedveten. (Ikäheimo, 2015, s.11).

Dessa tre ovan nämnda verksamhetsformer har en gemensam beteckning som är djurassisterad intervention (Animal-Assisted Intervention, AAI). (Ikäheimo, 2015, s.10). Vi kommer att använda oss av betäckningen hundassisterad intervention då vi pratar om båda verksamhetsformerna.

3 Hunden och anknytning

Detta kapitel kommer att handla om anknytningens betydelse för människan, men även om anknytningen mellan hund och människa. Vi kommer även att ta upp vilken betydelse hunden kan ha för barn som har bristande anknytning till sina föräldrar.

Anknytning eller på engelska attachment handlar om ett samspel mellan individer, det är som ett band mellan föräldern och barnet som knyter dem samman. Beroende på barnets anknytning till sina föräldrar, har det en stor betydelse för hur barnet senare i livet upplever sin omgivning och skapar relationer till andra människor. (Karlsson, 2010, s. 20-21).

En nyfödd baby är beroende av omvårdnad och kan inte överleva utan hjälp. Därför har människan utvecklat ett beteendesystem som bidrar till att babyn får den omvårdnad som krävs. Babyn kan hålla sig fast, gråta, fästa blicken och vid ett senare tillfälle le. De här signalerna som babyn ger ut till sin omgivning, bidrar till att den vuxna vill ta hand om babyn. Enligt Bowlby's anknytningsteori är människan en social varelse som är beroende av andra människor för att kunna överleva. Den vuxna bör finnas nära för att kunna svara på barnets signaler och ge trygghet till barnet. Djuren har ett liknande beteendemönster, men i djurriket kallas anknytning för prägling, där djuret präglas till den som vårdar det. Djuret och människan knyter an/präglar sig till den som ger fysisk närhet. Processen sker automatiskt oavsett om vården är bra eller dålig. (Karlsson, 2010, s.65).

Då babyns signaler svaras på ett korrekt sätt lär sig babyn hur hen ska agera för att få omvårdnad och babyn lär sig även hurudant beteende som skjuter undan vårdaren. Då detta händelseförlopp upprepas om och om skapas det inre mönster i barnets hjärna. Med hjälp av dessa inre mönster lär sig barnet att förutse vad som kommer att hända i vissa situationer. Till exempel om barnet växer upp i en miljö där hen kan förutse händelser och där hens känslotillstånd svaras, blir anknytningen trygg. Ett barn som har en trygg anknytning har bra förutsättningar för att även kunna bilda en varm och ömsesidig relation till ett djur. (Sinkkonen, 2015, s. 40-41)

Enligt Klemettilä (2015) har människan och hunden levt tillsammans redan en lång tid, (32000 f. kr.) och hunden anses vara den första kompanjonen för människan, de andra husdjuren kom först senare. Hunden blir alltmer populär i Finland och enligt statistikcentralens uppgifter från början av året 2016, har vi finländare cirka 800 000 hundar, då antalet var 630 000 år 2012. Av detta kan man dra slutsatsen att hunden ger människan något som vi vill ha och behöver för att leva ett meningsfullt liv.

Hunden har en väldigt stor inverkan på oss, den kan bland annat reglera vår känsla av trygghet. Vi använder oss av hundens beteende för att utvärdera om en situation är negativ eller positiv. Om vi möter en främling på gatan och hunden viftar på svansen och hälsar glatt på främlingen upplever vi hen som en ofarlig person. Men ifall hunden saktar ner farten, sänker sig litet, stelnar till och morrar djupt, blir vi på alerten och upplever personen som hotfull. De här är automatiska reaktioner där vi återspeglar hundens beteende för att uppfatta och uppleva olika situationer. (Laukkanen, 2015, s. 29-30). Denna trygghetskänsla och känslan av samhörighet är grunden till varför vi överhuvudtaget har hundar som husdjur.

En hund är i växelverkan med människan på ett non-verbalt sätt, på en sensomotorisk och emotionell nivå. Hunden fäster sig vid människan och svarar på hens ljud, toner och känslotillstånd genom att reagera på olika sätt. Hunden ger kärlek, dömer inte och hälsar glatt på människan, vilket betyder att hunden fyller många känslöbehov och bidrar till att skapa nya kontakter. (Sinkkonen, 2015, s. 37-38).

Forskning har visat att då människan rör vid ett djur utsöndrar kroppen hormonet oxytocin, vilket är ett anknytnings- och beröringshormon. Då hormonet utsöndras i kroppen ökar känslan av tillit och samtidigt minskar aggressioner, ångest och stress. Barn med en hund hemma har ofta lättare att visa empati och prata om sina känslor, vilket bidrar till att barn som utsätts för en separation, klarar av situationen bättre än barn som inte har hund i hemmet. Barn som har svårt att kommunicera med sina föräldrar, kan få stöd av hunden eftersom den ger trygghet och bidrar till tillit. (Hofling, 2016, s. 10). Detta visar att hunden kan ha en positiv effekt på barn som har någon sorts problematik i hemmaförhållanden eller brister i anknytningen.

Barnet uppnår en bra mentaliseringsförmåga genom en trygg anknytning, alltså genom att man har besvarat barnets behov på rätt sätt. Mentaliseringsförmåga betyder att barnet kan förstå att människan har olika känslor som styr hens handlingar och att människan kan ha olika avsikter med sina handlingar. Denna förmåga bidrar till att barnet kan kommunicera bättre med andra eftersom barnet förstår att den andra även har känslor och att man måste ta

dessas i beaktande i samspel med andra, vilket i sin tur bidrar till att barnet lär sig empati. Anknytningen sker mer verbalt då barnets mentaliseringsförmåga har utvecklats, den verbala anknytningen innebär att barnet inte behöver lika mycket närhet eller tröst genom fysisk kontakt. (Broberg, 2013, s. 97-99).

Då barnets mentaliseringsförmåga har utvecklats kan hen knyta an till ett djur, barnet förstår att även djuret har känslor och behöver omvårdnad. En hund kan hjälpa ett barn som är mellan tre och sex år att utveckla lekförmågan, att studera omgivningen och bli mer självständig. Då barnet är i lågstadieåldern kan hundens närvaro bidra till att barnet känner trygghet och vågar gå på längre äventyr tillsammans med hunden. Hunden kan även fungera som en isbrytare och diskussions öppnare, vilket kan vara till hjälp då barnet knyter nya kamratförhållanden. Hunden kan även bidra till att barnets självförtroende växer då barnet märker att hen kan styra hunden med sina ord och handlingar. (Sinkkonen, 2015, s. 39-40).

Barn som varit med om trauma, dålig behandling, otrygg eller desorganiserad anknytning är ofta reserverade då de möter nya människor. En hund som ger närhet och kärlek kan vara meningsfull för den psykiska återhämtningen. Barnet får en möjlighet att sköta djuret och då djuret fäster sig vid barnet stärker det barnets självkänsla och ger barnet en känsla av att vara omttyckt. (Sinkkonen, 2015, s.42-43.).

4 Neuropsykiatriska funktionshinder

I detta kapitel kommer vi att ta upp några neuropsykiatriska funktionshinder hos barn. Enligt Infoteket om funktionshinder (u.å), är neuropsykiatriska funktionshinder ett samlingsnamn för funktionsnedsättningar där vissa delar av hjärnan fungerar annorlunda än hos de flesta andra. Vi har valt att begränsa oss till ADHD, autism och inlärningssvårigheter eftersom dessa är några av de vanligaste funktionshindren som behandlas med hjälp av hundassisterad terapi. Dessa funktionshinder existerar i förskolor och skolor och är ett omtalat ämne i samhället. Vi har tagit upp hur man anpassar arbetet och miljön i skolan för barn med dessa funktionshinder. Vi har valt att ta upp dessa funktionshinder för att vi vill få reda på om barn med dessa har någon fördel av hundassisterade interventioner.

4.1 Autism

Autism är en funktionsnedsättning där olika beteendoområden påverkas, dessa områden är socialt samspel, interaktion, verbal och icke verbal kommunikation, tankesättet och hur man sysselsätter sig. Att en person har autism betyder inte att personen har lägre intelligens än så

kallade normala personer. Personen har svårare att uttrycka sig, vilket kan uppfattas av utomstående som att personen i fråga har lägre intelligens. Symptomen framkommer olika hos varje individ eftersom diagnosen inte påverkar personligheten. Detta betyder alltså att alla som har autism inte visar samma symptom. Det finns olika grader av autism men dock är vissa svårigheter gemensamma för de olika graderna. Dessa svårigheter kan delas in i två kategorier; kognitiva svårigheter och perceptionsstörningar. Kognitiva svårigheter innebär att personen med autism har svårt att förstå olika saker som vi andra tar för givet. Tid, kategoriseringar, generaliseringar och att förstå vad och hur andra människor tänker är några av de kognitiva svårigheterna. Personer som lider av autism har svårt att lämna nuet och tänka framåt eller bakåt i tiden. Till exempel kan de ha svårt att greppa de olika rutinerna som finns i vardagen eftersom de lever i nuet. Som hjälpmedel till detta används olika scheman med bilder för att det ska bli lättare för personen att greppa vad som kommer att hända. Att personer med autism inte kan tänka framåt i tiden, kan leda till panik och stark ångest i vissa situationer. Situationer som känns jobbiga för personen med autism förstärks då hen inte vet eller förstår att den jobbiga situationen inte kommer att vara länge. Detta leder till att personer med autism ofta lider av stress och oro, speciellt vid tillfällen då det händer något nytt eller om man ska byta aktivitet. Personer med autism har svårt att förstå generaliseringar, kategoriseringar och klarar inte av att ta emot flerstegsinstruktioner. Perceptionsstörningar är den andra kategorin av svårigheter som autistiska personer har. Dessa störningar har med överkänslighet av lukt, smak, syn, hörsel och känsel att göra. Till exempel om personen med autism utsätts för hög ljudnivå kan det leda till att personen blir orolig. (Abrahamsson, 2010, s. 37-39).

Personer som har autism är ofta klumpiga och har svårt med motoriken, de kan också ha kvarvarande spädbarnsreflexer så som sug- och gripreflexer och dessa reflexer utlöses automatiskt vid olika stimuli. Hos en normal person försvinner dessa reflexer automatiskt efter spädbarnsåldern, men för en person som har autism eller ADHD kan dessa reflexer hänga kvar. Personer som har autism kan ofta behöva rörelseträning för att de ska klara av att koncentrera sig och för att hjärnan ska kunna utvecklas. (Lidmark, 2016, s. 90-93).

Om du inte är säker på att ett barn har autism kan beteenden som tyder på att ett barn har autism vara talförmågan som antingen är sen eller så pratar barnet inte alls och det är svårt att få kontakt med barnet då du vill något. Du får inte ögonkontakt med barnet i situationer där du försöker få det och du är osäker på om barnet har förstått vad du säger när du informerar barnet om något. Barnet vill inte leka med andra barn och leker oftast ensam. Detta märks lätt på t.ex. daghem där barnen alltid befinner sig i utrymmen där det finns andra

barn och du kan jämföra barnets beteende med andra barns beteende. Du märker också att barnet tar väldigt hårt att bli avbruten i leken eller andra sysselsättningar. Detta kan man även lägga märke till på daghem eftersom aktiviteterna ändras ofta och det är många barn som kan avbryta eller störa leken. Dessa beteenden kan även finnas hos barn som inte får diagnosen autism. (Infoteket om funktionshinder, u.å.)

4.2 ADHD

Det som oftast karaktäriserar ADHD är uppmärksamhetsstörningar, koncentrationssvårigheter, överaktivitet och impulsivitet. Symptomen hos ett barn med ADHD kan variera beroende på tid eller miljö, dessutom är variationen på symptomen mellan individer stor. Till ADHD kan även höra motoriska svårigheter eller svårigheter att tolka andra personers sinnesuttryck. Termen DAMP (Dysfunction of Attention, Motor control and Perception) används de barn som lider av dessa svårigheter. Barn kan lida av kortvariga symptom som liknar ADHD på grund av sjukdom eller problem i uppväxtmiljön, men för att diagnosen kan fastställas bör symptomen vara långvarig och ett verkligt problem i alla miljöer. Dessutom finns ett antal kriterier som bör uppfyllas för att fastställa diagnosen. (Beckman & Fernell, 2007, s. 24).

Barn med ADHD har ofta problem inom tre olika områden, dessa är: exekutiva funktioner, överlappande diagnoser och påfrestningar inom familjen. Med exekutiva funktioner menas bland annat barnets förmåga att dämpa sitt beteende, alltså att förverkliga det som barnet har tänkt sig göra. Barn med ADHD distraheras ofta lätt av små störningar i omgivningen och kan inte låta bli att distraheras av dessa störningar. De kan även ha svårt att låta bli att reagera på impulser från omgivningen, vilket får dem att verka hyperaktiva. Andra exekutiva funktioner är svårigheten att påbörja en syssla, vilket kommer fram hos barn med ADHD som problem att börja på med det barnet ska göra istället för att sluta göra det man gör och fokusera helt på uppgiften. Ett annat problem kan vara barnets förmåga att föra en inre dialog. Med detta menas förmågan att resonera med sig själv, att lösa ett problem genom att tänka, till exempel vad som han hända om jag gör på det här sättet, vilket blir slutresultatet. Eftersom personer med ADHD kan ha även svårt att dela upp ett problem eller en uppgift i mindre delar och hålla det kvar i minnet kan de ha svårt att få ett arbete gjort eller löst ett större dilemma. Med att ha svårigheter att dela upp problem i minnet och genom att bli lätt distraherad kombinerad med oförmågan till att göra upp mål för, blir det svårt att tänka framåt och planera för framtiden. Personer med ADHD har svårigheter med tidsuppfattningen, för exempelvis förstår de inte hur mycket tid det tar att utföra vissa

uppgifter. Dessa ovannämnda problem som ett barn med ADHD kan ha är endast ett fåtal av de problem som de egentligen kan påverkas negativt av. För att fastställa diagnosen måste flera av dessa svårigheter vara synas i barnets beteende och tankesätt. I vardagslivet syns bristerna av ovannämnda funktioner genom att barnet blir lätt distraherat, är impulsivt och hyperaktivt, vilket egentligen beror på otillräcklig hämning av yttre och inre intryck. (Kutscher, 2010, s. 20-25).

Med överlappande diagnoser i samband med ADHD menas andra problem som förekommer samtidigt som ADHD eller som en feldiagnos av ADHD. Inlärningssvårigheter förekommer hos 70 % av barn med ADHD, vilket visar sig som problem med att följa anvisningar, med ordningsföljd, nedsatt skriftlig uttrycksförmåga och svårigheter att skriva för hand. Mer än 50 % av barn med ADHD uppfyller kraven för beteendestörningar som uttrycker sig i form av att barnet svär, ljuger, tar saker av andra, skyller på andra och blir lätt arg. Ungefär 34 % av barnen med ADHD lider av ångestsyndrom, vilket uttrycker sig som oro utan egentlig orsak. Barnet kan vara retligt, stressat, spänt och ha svårt att sova. En del av barn med ADHD lider av tvångssyndrom som tvångstankar eller tvångshandlingar. Av barn med ADHD lider 15-75% av depression, då kan symptomen bland annat vara glädjeförlust, sorgsenhet, tillbakadragenhet och sömnlöshet. Andra överlappande diagnoser förutom de ovannämnda är bipolär sjukdom, Tics och Tourettes syndrom, Aspergers syndrom, problem med sinnenas samspel och svårigheter att bearbeta hörselintryck. (Kutscher, 2010, s. 40- 51).

Påfrestningar inom familjen kan oftast bero på två orsaker, en annan familjemedlem lider av ADHD eller någon annan neuropsykiatrisk sjukdom eller så orsakar barnets ADHD och medföljande beteende, stress för andra familjemedlemmar. Detta kan leda till att deras resurser för att hjälpa och stöda barnet med ADHD är nedsatt. (Kutscher, 2010, s. 52-53).

4.3 Inlärningssvårigheter

Inlärningssvårigheter eller inlärningsproblem kan vara psykologiska eller neurologiska störningar i de motoriska, perceptuella (svårigheter att tolka omvärlden), språkliga eller kognitiva funktionerna. Denna svårighet framkommer hos barnet genom att hen inte lär sig saker eller inte har sådana färdigheter som barnet förväntas ha i en viss ålder. Barnet har ofta en ojämn funktionsprofil, det vill säga hen kan vara bra på vissa saker men fungera sämre på andra. I skolan framkommer inlärningssvårigheterna genom att barnet har svårt att lära sig bokstäver och siffror och ofta har barnet svårt i matematik och grammatik. Barnet har även svårt att förstå instruktioner och uppgifter. Barnet kan ha motoriska problem, vilket kan leda till svårigheter i gymnastik, teckning och skrivning. En stor del av barn med

inlärningssvårigheter är oroliga och impulsiva, de kan ha svårt att koncentrera sig och arbeta självständigt. Studier har visat att könsfördelningen är jämn bland skolbarn som har inlärningssvårigheter, men ofta får pojkar mer stöd och hjälp av läraren och därför anses pojkar ha mer problem i inläringen. Detta bidrar till att flickor får mindre hjälp med inlärningssvårigheterna i skolan. (Birkemo, 2001, s. 125- 126).

Det finns olika orsaker till inlärningssvårigheter och dessa kan vara organiska eller miljömässiga faktorer. De organiska faktorerna kan vara hjärnskada, ärftlighet eller biokemisk störning. Hjärnskadan är en dysfunktion i det centrala nervsystemet, som ofta kan ha uppstått före, under eller efter förlossningen. Studier har visat att inlärningssvårigheter kan vara även ärftligt, detta beror då på att hjärnan har en avvikande uppbyggnad. En teori är att inlärningssvårigheter kan vara en följd av biokemiska störningar i hjärnan, till exempel allergi. Detta betyder att ifall inlärningssvårigheter uppkommer i samband med allergi mot ett ämne, kunde man även behandla den med medicin eller genom att undvika det allergiframkallande ämnet. (Birkemo, 2001, 126-128)

Med miljömässiga faktorer syftar man till stress, understimulering och undernäring. Stress, spänning och ångest kan bidra till att barnet upplever en inläringssituation mycket svår och kan därmed uttrycka sig i form av inlärningssvårigheter. Om det redan tidigt i livet finns brist på sociala kontakter och intellektuell stimulans kan det orsaka barnet inlärningssvårigheter. Undernäring är den största och mest utforskade faktorn som kan orsaka inlärningssvårigheter, detta kan handla om undernäring under fostertiden, spädbarnstiden eller barndomen. En stor och långvarig brist på protein, kalcium, magnesium och zink kan förknippas med inlärningssvårigheter hos barn. Men det är svårt att dra slutsatser eftersom näringsbrist ofta uppträder tillsammans med många andra problem. Det finns även andra faktorer som kan bidra till att inläringen försvåras för barnet. Dessa kan vara funktionshinder, hörsel- och synskada, svåra familjeförhållanden, dålig undervisning, mobbning eller brist på motivation. (Birkemo, 2001, s. 128-129).

4.4 Barn med neuropsykiatriska funktionshinder i förskolan eller skolan

I en förskolegrupp eller skolklass med barn som har någon form av neuropsykiatriska funktionshinder behöver man göra specialarrangemang för att få vardagen att fungera. Ofta tas en extra person med i gruppen/klassen som ska fungera som ett stöd och hjälpmedel för läraren och barnen. Men det är även viktigt att tänka på elevens fysiska och psykosociala

miljö för att uppnå en förändring. Det är viktigt att ta i beaktande barnens individuella skillnader, som förutsättningar eller begränsningar, då man planerar hur gå man bör gå tillväga. Ett barn med ADHD kan störas mycket av en viss sak, men ett annat barn behöver inte fungera på samma sätt. Barnet kan genom övning av sin sociala och emotionella sida ha lättare att undvika och hantera i konflikter. Därför är det viktigt att öva dessa färdigheter i skolan och genom att skapa konflikthanteringsrutiner och förebyggande rutiner hjälpa barnet att överkomma dem. Eftersom målet med undervisningen i skolan för barn med neuropsykiatriska funktionshinder är att hjälpa och stöda eleverna att utvecklas både kunskapsmässigt och socialt. (Abrahamsson, 2010, s. 103-104)

Den fysiska miljön har en stor betydelse för barn med ett neuropsykiatriskt funktionshinder, och det viktigt att ta i beaktande detta då man inreder klassrummet. En mycket högljudd och rastlös miljö kan få barnet att stänga av de yttre impulserna och rikta sig inåt för att hantera situationen. Ifall barnet måste göra detta en längre period kan det leda till att barnet börjar göra det även i tysta miljöer. Genom att med små steg träna färdigheter i en öppen och inkluderande miljö utvecklas barnet till en mer risktagande och modig individ och barnets tidigare begränsningar kan förvandlas till förmågor. Dessa barn kräver en mindre grupp av elever och en väl organiserad skoldag med att allt har sin egna givna plats. Det är viktigt att skapa en känsla av trygghet och ett lugn för barnet. Även i klassrummet är det nödvändigt att ta i beaktande varje elevs individuella behov. Tillgång till grönområden, lekplatser och djur är ett bra och viktigt tillägg eftersom de ger barnen nya upplevelser och en möjlighet till social interaktion och kommunikation med andra. För att barnet ska må bra i den psykosociala miljö hen befinner sig i är det viktigt att läraren låter barnet vara nyfiken och ifrågasätta saker. Barnets försök till social interaktion bör tas på ett sätt där man uppmuntrar barnet istället för att hämma hen, fastän barnet inte alltid gör på rätt sätt. Barnet måste tillåtas ha åsikter och känslor, bara de inte skadar barnet eller någon annan. (Abrahamsson, 2010, s.105-109)

5 Svåra familjeförhållanden

I detta kapitel kommer vi att ta upp olika svårigheter och problem som kan uppkomma eller redan finnas i familjer och hur dessa kan påverka barnen. Vi har valt att ta med detta eftersom det i kapitel fyra framkommit att svåra familjeförhållanden kan vara en bidragande orsak till några neuropsykiatriska funktionshinder hos barn. Några problem som kan uppstå i familjer är missbruk, våld, psykisk ohälsa, skilsmässa och förlust. Vi kommer att kort redovisa vad dessa problem innebär och hur dessa förhållanden kan påverka barnet. I kapitel

tre om hunden och anknytning har vi tagit upp hur hunden kan fungera som ett stöd för ett barn.

5.1 Påfrestningar i familjen

Ett av de vanligaste problemen som kan finnas i en familj är missbruk. Då man konsumerar något, till exempel alkohol, droger, eller spel på ett sådant sätt att det påverkar dig, din vardag och dina anhöriga på ett negativt sätt, kan man prata om missbruk. Det som missbrukas kan egentligen vara vad som helst som kan framkalla ett beroende hos en människa. Ett missbruk börjar ofta från ett så kallat normalt bruk, som sedan gradvis ökar till ett beroende. Missbruket karaktäriseras som ett måste istället för ett nöje och istället för att bringa glädje blir det en börda för missbrukaren eftersom hen har skapat ett beroende. (Hansen, 1995, s. 7-8).

Våld i hemmet kan handla om en förälder/föräldrar som brukar våld mot barnet/barnen eller föräldrar/förälder som brukar våld mot den andra. Våld kan även brukas mellan syskon. Våld inom hemmet kan vara psykiskt, fysiskt eller sexuellt. Våldet är sällan synligt eftersom det oftast sker inom hemmets väggar och oftast göms de fysiska skadorna under kläder. (Hindberg, 2006, s. 14).

Psykisk misshandel kan vara återkommande hot, kränkningar eller begränsning av en annan människas liv (Psykiskmisshandel, u.å.). Fysisk misshandel kan vara att någon kastar något på dig, håller fast dig, slår eller sparkar dig, släpar eller knuffar dig, tar stryptag på dig eller inte låter dig sova. Sexuellt våld kan vara sexuella övergrepp eller kränkningar. En annan form av våld kan vara försummelse, vilket betyder att föräldern inte tar hand om sitt barn eller tillgodoser barnets behov, till exempel mat, sömn, hygien mm. Försummelse kan påverka barnet både fysiskt och psykiskt. (1177vårdguiden, u.å.).

För att känna igen psykisk ohälsa är det bra att först veta vad psykisk hälsa är. ”Världshälsoorganisationen WHO (2013) beskriver psykisk hälsa som ett tillstånd där individen känner igen sina resurser, klarar livets utmaningar, samt kan engagera sig i ett arbete och i samhället.” (Mieli. Föreningen för mental hälsa i Finland).

Det finns flera frisk- och riskfaktorer som påverkar människans psykiska hälsa. Friskfaktorerna är de faktorer som påverkar den psykiska hälsan positivt och riskfaktorerna påverkar den negativt. Exempel på några yttre friskfaktorer är näring, bostad/hem, socialt stöd, arbete utbildning, fritidsverksamhet, god hälsa och en trygg och trevlig livsmiljö. Några

av de inre friskfaktorerna kan vara tillräckligt god självkänsla, social kompetens, förmåga till bra människorelationer, känsla av livskontroll och känslan av att bli accepterad. (Mieli. Föreningen för mental hälsa i Finland).

Psykisk ohälsa kan både vara psykiska besvär, som t.ex. ångest, oro, sömnsvårigheter och nedstämdhet eller en psykisk sjukdom som t.ex. depression. Det är väldigt individuellt hur människor upplever svårigheter i vardagen. Alla upplever psykisk ohälsa olika, dock kan känslan vara genetisk och därmed överförs denna känsla till barnen. Mindre eller större motgångar i livet kan orsaka psykisk ohälsa, sorg eller besvikelse beroende på hur individen själv upplever dessa. Andra orsaker till psykisk ohälsa kan vara stress, ekonomiska problem, sjukdom, missbruk, mobbning, våld, övergrepp, arbetslöshet eller för mycket arbete. (Psykosociala förbundet).

Det är allt vanligare att föräldrar skiljer sig och att barn har två hem som de ska pendla mellan. Skilsmässa leder till att vardagen förändras drastiskt för alla familjemedlemmar och det tar ett tag innan vardagsrutinen återfås. Då någon av föräldrarna sedan flyttar innebär det att barnen ofta måste pendla mellan sina föräldrar och ibland hamnar barnen även att byta daghem eller skola och även kompiskretsen förnyas. Barnet påverkas oftast negativt vid separationer men beroende på hur föräldrarnas relation till varandra ser ut efter skilsmässan och hur de hanterar de problem som uppstår vid en separation kan ha en inverkan på barnets mående.

Barnet får inte bli en medlare mellan föräldrarna och det är på föräldrarnas ansvar att barnet inte blir det. Ansvaret ska alltid ligga hos föräldrarna, men vid en separation hamnar även mycket av ansvaret på barnen eftersom föräldrarna inte har samma relation som de hade tidigare och det kan vara mycket information som inte kommer fram till den andra föräldern. (Nilsson, 2008, s. 141-144).

Förlust i familjen kan handla om olika saker, föräldrarna kan skiljas, en anhörig kan avlida, det kan handla om adoption, fostervård m.m. De vuxna kan ha svårt att berätta för barnet om situationen, eftersom man lätt tror att man skyddar barnet från sanningen genom att man låtsas som inget hade hänt. Detta kan igen bidra till att barnet kan känna sig mer förvirrad, missförstådd och rädd att berätta om sina riktiga känslor. Enligt Bowlby klarar barn bättre av förluster ifall hen har haft en bra relation till den avlidne, har fått sann information om situationen och att barnet tillåts delta i familjens sorg och att barnet har åtminstone en vuxen i närheten som hen kan lita på. (Jarratt, 1994, s. 2-3).

5.2 Hur påverkas barnet av svåra familjeförhållanden

Ett barn kan påverkas på olika sätt av att föräldern har en psykisk sjukdom, missbrukar, är våldsam, går igenom en skilsmässa eller om någon närstående till barnet går bort. Det finns många faktorer som påverkar barnets reaktion; barnets ålder, vilken sjukdom föräldern lider av och ifall barnet har andra vuxna som stöd runt sig. Barnet upplever ofta att livet blir väldigt oförutsägbart då det inte finns några fasta rutiner och barnet inte kan lita på vardagens kontinuitet. Föräldern kan till exempel ha svårt att komma upp ur sängen och få något gjort, ha svårigheter att ge kärlek åt barnet eller beter sig våldsamt och oförutsägbart. Detta kommer troligtvis att ha konsekvenser för barnet och dess utveckling. (Bris. Barnens rätt i samhället, u.å.).

Föräldrar som lider av en psykisk sjukdom kan ha svårt att stödja barnen och anknytningen kan påverkas om föräldrarna inte får tillräckligt stöd och enligt socialstyrelsen i Sverige kan en förälder med en psykisk sjukdom eller en förälder som sörjer ha svårt att stöda sitt barn då krafterna inte räcker till. Föräldern kan känna oro för sig själv och situationen och detta kan barnet känna av. Om den pågående situationen inte diskuteras med barnet blir situationen värre. Då barn inte förstår vad känslan av oro är, kan de hitta på egna fantasier eller föreställningar om sina känslor. (Socialstyrelsen, 2013).

Enligt Bris (Barnens rätt i samhället) kan livet i en familj där det finns problem leda till att barnet inte kan koncentrera sig i skolan och har svårigheter med skoluppgifterna. Barnet börjar ta för mycket ansvar om sig själv eller sina yngre syskon, vilket leder till att barnet inte får tillräckligt med fritid och inte kan slappna av. Barnet kan skämmas över situationen där hemma och undviker att ta hem kompisar, vilket leder till att barnets kompiskrets minskar.

Det är viktigt att föräldrarna berättar om den pågående situationen i hemmet, eftersom barn oftast kan ana att något är på tok och de känner att stämningen i hemmet är annorlunda. Detta måste göras med hänsyn till barnets ålder och man bör noggrant fundera vad barnet behöver veta om situationen. Annars kan barnet bli ensamt med sina tankar eller så kan barnet ta på sig skulden av situationen. Barnet kan tro att om hen är duktig och snäll, kan situationen bli bättre. Det är bra att berätta för barnet vilka personer hen kan vända sig till ifall hen vill prata med någon. (Bris. Barnens rätt i samhället, u.å.).

Barnet kan dra sig undan från andra människor, känna sig osäker, rädd, irriterad, ledsen, ha ångest eller lida av depression. Dessutom kan barnet känna sig ensamt, skämmas, ha sömnsvarigheter, beteendesvarigheter och problem med relationer överlag. Om den svåra

situationen i familjen pågår länge kan barnets funktionsförmåga försämrast. Detta kommer fram genom barnets oförmåga att leka, delta i hobbyverksamhet, att upprätthålla kamratrelationer och med problem i skolgången. Det kan även förekomma att barnet går tillbaka i utvecklingen, t.ex. barnet kan börja våta sängen fastän hen inte gjort det på flera år. Det finns risk att även barnet insjuknar i en psykisk sjukdom om föräldern redan lider av en. (FinFami Mielenterveysomaiset, u.å.).

6 Tidigare forskning

Det har forskats om sällskapsdjuren har någon inverkan på oss människor och i detta kapitel kommer vi att ta upp några av dessa forskningar. Vi har valt att ta med detta eftersom den tidigare forskningen ger en grund för vårt arbete.

Biophilia hypotesen är en teori av Edward O. Wilson från 1980-talet, enligt Biophilia hypotesen har människan en inre drift att söka kontakt med naturen och andra livsformer. Termen Biophilia kommer från grekiskan och betyder kärlek till liv eller passion för alla levande ting. Människan har ett instinktivt behov av att vara nära naturen och i naturliga miljöer, detta behov kommer från evolutionens början. Behovet försvinner inte fast vi idag isoleras alltmer från naturen, däremot börjar vi förstå dess mentala och fysiska hälsofrämjande betydelse för oss. (Sky Factory Scandinavia, 2017)

I en forskning kring betydelsen av beröring, som gjordes vid Sveriges Lantbruksuniversitet där syftet var att ta reda på relationen mellan människor och djur. Även om beröringens betydelse mellan mor och barn, betydelsen av massage och beröring mellan människa och djur. Djur som använts i forskningen var häst, ko och hund. Resultaten visade att vid beröring stimuleras inte bara känselsinnet, utan det gynnar även människans utveckling och beteende. Oxytocin frisätts i hjärnan vilket gör att man känner sig lugnare, stressen minskar och interaktionen ökar. Man kan alltså jämföra känslan då människor rör i andra människor och känslan som uppstår då människan vidrör ett djur. (Sveriges lantbruksuniversitet, u.å.)

Husdjurens positiva betydelse för människan har sammanfattats i en litteraturöversikt som gjordes av Västra Götalandsregionens Folkhälsokommitté. Där kom man fram till att djur har vissa hälsofrämjande effekter på människor och dessa beskrivs i forskningen som direkta effekter och indirekta effekter. De direkta effekterna uppkommer vid beröring och genom relationen och kommunikationen som man har med djuret. De indirekta effekterna kan vara till exempel motivationen som vistelsen med djuren ger, den hälsosamma livsstilen som

främjas i umgänget med djur, förstärkningen av den sociala identiteten och känslan av samhörighet som människan får av att umgås med djur. (Manimalis, 2009)

I en forskning genomförd av Somervill et al. gjord 2009, studerades barn med diagnosen ADHD och hur deras blodtryck och hjärtfrekvens påverkades av närvaron av en hund. Forskningen visade att barnens systoliska och diastoliska blodtryck ökade märkbart under tiden och en kort tid efter att barnen hållit hunden. Däremot minskade barnets hjärtfrekvens under tiden och en kort tid efter att barnen hållit hunden. Forskningens slutsats var att höjningen på blodtrycket var en effekt av positivt stimuli, alla barnet var ivriga och väntade på att få hålla hunden i famnen. Dessutom hade lärarna som övervakade och observerade testet märkt att barnen blev gladare och ivrigare då hunden kom in i rummet. Därför kan man enligt denna forskning dra slutsatsen att hundterapi kan vara en positiv upplevelse som kan associeras med spänning för ett barn med ADHD. Däremot kan man inte dra slutsatsen att hundterapi har en lugnande effekt på barn med ADHD. (Somervill, 2009, s. 117-118).

Studier har gjorts i Kina med en grupp människor som aldrig haft husdjur hemma. I Kina var det förbjudet att ha husdjur hemma fram till 1992 vilket betyder att undersökningsgruppen aldrig varit i kontakt med husdjur innan studien gjordes. I studien kom man fram till att det fanns en stor skillnad på dem som har husdjur och på dem som inte hade det. Resultatet var att de som hade hund var ute mer, sov bättre, hade bättre hälsa och hade färre sjukdagar från arbetet än de som inte hade hund. (Broman, 2014, s. 16)

7 Hundassisterad terapi och hundassisterad verksamhet

I detta kapitel kommer vi att fördjupa oss i hundassisterad verksamhet och hundassisterad terapi och hur dessa två verksamhetsformer skiljer sig ifrån varandra. I denna del tar vi även upp hundterapiens historia och olika föreningar i Finland som driver hundassisterad terapi och hundassisterad verksamhet.

Hundassisterad terapi och hundassisterad verksamhet är en del av Green Care verksamheten, som har som funktion att främja tjänster som naturen, djuren och lantgårdar kan erbjuda social- och hälsovården. Målet är att främja klientens funktionsförmåga med hjälp av hundassisterad verksamhet och hundassisterad terapi. Dessa verksamhetsformer ger klienten möjlighet att förbättra färdigheterna i sociala sammanhang genom hälsofrämjande aktiviteter och delaktighet. (Kahilaniemi, 2016, s. 17).

7.1 Historia

Människan och djuret har påbörjat sin samlevnad redan för 50 000 år sedan och samarbetet mellan människan och det tama djuret har påbörjat för 15 000 år sedan. Vi har använt det tama djuret som ett hjälpmedel vid jakt, som en vakt för egendomen, men även som en näringskälla. Djuret har haft en stor och viktig funktion för människan sedan historien och därför har djur även blivit dyrkade. (Kahilaniemi, 2016, s.18).

I litteratur från 1790-talets England Norra Yorkshire, kommer det fram att kväkarrörelsen The Religious Society of Friends använde djur som ett hjälpmedel i terapiprocesser, de startade institutionen Retreat Near York för att hjälpa människor som ansågs vara galna och behövde hjälp. En form av socialisations behandling var att patienterna fick sköta om höns, kaniner och andra smådjur. Detta anses vara en startpunkt för användningen av djurassisterad terapi i psykiskt arbete. I Tyskland grundades 1867 Bethel Centrum, vilket till början var ett hem för epileptiker men som småningom omformades till en institution för människor med hälsoproblem och svårigheter i livet. En del av behandlingen var att patienterna fick sköta om fåglar, katter, hundar och senare hästar. (Wahl, 2016, s.25-26).

I slutet av 1800- talet upptäckte Florence Nightingale djurets terapeutiska inverkan på människan och hon anses vara en av föregångarna inom modernt vårdarbete. Hennes insats har påverkat uppkomsten av djurassisterad verksamhet. I hennes bok skrev hon om hur närheten av små husdjur hjälpte till att minska på ångesten hos barn och vuxna i psykiatriska institutioner. Detta bidrog till att djurassisterad terapi som en behandlingsmetod för ångest, blev alltmer populär. På 1930- talet använde Sigmund Freud sin hund som hjälp under sina psykoterapi sessioner, han kunde tolka klientens nervositet genom att iaktta hur nära hunden ställde sig klienten. Han märkte även att många klienter kommunicerade via hunden, vilket underlättade växelverkan mellan terapeut och klient. (Kahilaniemi, 2016, s.18).

Läkaren Boris Levinson kan ses som en fader till djurassisterad terapi, han förstod redan 1961 den betydelsefulla kontakten mellan människan och djuret. Efter mitten av 1900- talet har användningen av djur-assisterat arbete vuxit som en del av rehabiliteringsservicen. År 1990 grundade läkaren William Thomas en terapeutisk miljö som kallas alternativa Eden, där naturen, djuren och en långvarig behandling kombineras. (Kahilaniemi, 2016, s.18). Alternativa Eden strävar till att utesluta äldre personers eller funktionshindrades ensamhet, långtråkighet och hjälplöshet genom att erbjuda stimulerande miljöer till åldringshemmet/boendet eller till klientens egna hem. (Eden Alternative, u.å.).

År 1989 grundade Delta - organisationen, vilket idag går under namnet Pet Partners ett certifieringssystem för djurassisterad terapi, där djuren som arbetar inom området klassificeras. Organisationen har egna rekommendationer om djurassisterad terapi, vilka är fritt tillgängliga överallt i USA. Idag har djurassisterad terapi blivit en del av vardagen i flera äldreboenden, rehabiliteringscenter och sjukhus. (Kahilaniemi, 2016, s.18).

I Finland grundades 2010 föreningen Hundar inom fostran och rehabilitering rf av personer som arbetade inom social- och hälsoområdet samt inom utbildningen. (Koirat kasvatus ja kuntoutustyössä, u.å.).

7.2 Hundassisterad terapi

För att få reda på varför man använder sig av hundassisterad terapi måste vi först ta reda på vad det är som människan behöver för att inte hamna i psykisk ohälsa och vilka åtgärder som krävs för att en människa ska klara av att ta sig ur den psykiska ohälsan. Enligt Wahl (2016) är det viktigt att en människa ska känna sig delaktig, viktig, behövd och att hen har en uppgift eller ansvar över något. De som arbetar som legitimerade terapeuter följer en viss etik i sitt arbete där man tar fasta på att människan kan förändras och utvecklas oberoende hurudan människan är. Deras grund i det terapeutiska arbetet är att en människa behöver känna sig delaktig och vara aktiv för att kunna förstå samhällets struktur och klara av att samverka med andra individer. Detta är också grundtanken inom hundassisterad terapi, där man använder hunden som hjälpmedel för att få klienterna mer delaktiga och aktiva i sin egen vardag. Bara genom att klienten väljer vilken leksak som hunden ska leka med har klienten varit delaktig och gjort ett beslut. I denna process som sker när klienten väljer en leksak åt hunden, utvecklas klienten eftersom hens hjärna stimuleras och klienten kommer att kunna göra allt större beslut med tiden. Hjärnan behöver stimuleras med hjälp av alla sinnen för att den ska kunna utvecklas, för att detta ska hända krävs det att människan utsätts för vissa situationer i sitt liv. För de personer som inte kan bruka alla sina fem sinnen är det viktigt att man arbetar för att förbättra de sinnen som personen kan använda sig av.

Inom terapin är det viktigt att sätta upp rimliga mål som terapeuten kommer överens om tillsammans med klienten. Det är viktigt att klienten är med då målen görs upp eftersom detta hör till klientens rättigheter, men även för att stärka klientens deltagande, vilket är ett av syften med terapin. Inom hundassisterad terapi fungerar detta på samma sätt, med undantag att man har med hunden som verktyg i planeringen. Till exempel om klienten bestämmer att hen vill gå ut och gå, kommer hunden med som ett hjälpmedel. I det målinriktade arbetet ingår terapeutens egna åsikter om vad klienten behöver förstärka, men

också klientens egna önskemål är viktiga för att arbetet med klienten ska bli så skraddarsytt som möjligt. Det skraddarsydda målinriktade arbete gör att klienten kan uppnå målen på bästa möjliga vis. Men för att den hundassisterade terapin ska ge bästa möjliga resultat är det viktigt att terapeuten är medveten om klientens fysiska och psykiska begränsningar. (Wahl, 2016, s. 54-55).

Längden på sessionerna varierar från klient till klient eftersom varje klient är olik den andra, men sessionerna är oftast 30 – 60 minuter. Hur ofta man har terapisessioner beror på hur målen är uppsatta och hur mycket tid det är räknat att gå åt. Detta kan variera från några få terapisessioner till att gå i hundassisterad terapi i flera år. (Hofling, 2016, s. 74).

För att en klient ska kunna uppnå sina mål som hen och terapeuten satt upp, är det viktigt att klienten hittar motivation till att uppnå dem. Till exempel om klienten har svårt att ta sig ut i samhället är det viktigt att terapeuten utifrån klientens egna intressen kan hjälpa klienten att finna motivationen att ta sig ut. Hunden kan fungera som en motivationshöjare i sådana situationer eftersom det kan kännas mer som att klienten går ut för att rasta hunden, vilket avdramatiserar det hela. Här kan terapeuten även låta klienten välja vart de ska gå, hur långt de ska gå och när hen vill gå. Detta ökar igen klientens självförtroende och känslan av att självbestämmande. (Wahl, 2016, s. 143).

Motivationen är avgörande för att terapin ska ha en positiv effekt på klienten, men hunden bidrar med mer än bara motivation i terapisessionerna. De personer som äger en hund talar ofta om den som att den är en familjemedlem och att den är involverad i vardagen. Detta band skapas mellan hunden och människan är till stor hjälp inom hundassisterad terapi. Klienten känner närhet till hunden och hunden börjar känna igen klienten. Det bildas en vänskapsrelation mellan klienten och hunden som inte är lika känslig som en vänskapsrelation till en annan människa. Andra människor kan visa uppskattning över hunden, vilket leder till att klienten blir bekräftad via hunden. (Beck-Friis, 2007, s. 27-28).

7.2.1 Metoder inom hundassisterad terapi

Metoderna som används i ett behandlingsprogram har anpassats för klientens individuella behov och förmågor. De olika metoderna som används i behandlingen av klienterna, har under åren utvecklats och finslipats för att terapiformen ska vara tillräckligt effektiv. Övningarna som används bör ha ett enkelt och tydligt upplägg för att klienten ska få en rutin och då klienten fått en rutin i terapisessionen får hen en känsla av delaktighet i terapisessionen. (Wahl, 2016, s. 65-66). Metoder vi kommer att ta upp används inom hundassisterad terapi

och de är indelade i övningar som befrämjar olika färdigheter och kan tillämpas till alla åldersgrupper. Färdigheterna som befrämjas är: motoriska, psykiska, kognitiva, sociala och sensoriska färdigheter. Dessa färdigheter är särskilt viktiga att träna upp för barn med till exempel ADHD, autism, sociala svårigheter eller andra neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

Träning av motoriska färdigheter innebär att man övar upp klientens rörelseförmåga, förmåga att flytta på saker och använda föremål ändamålsenligt. Styrka och finmotorik övas även upp. Övningar som befrämjar och upprätthåller de motoriska färdigheterna kan till exempel vara att leda hunden i koppel med hjälp av terapeuten. Denna övning befrämjar balansen, kroppskontrollen och koncentrationsförmågan. (Kahilaniemi, 2016, s. 59, 61).

Psykiska färdigheter betyder att klienten kan känna igen, uttrycka och kontrollera sina känslor. Klienten ska kunna känna igen och reglera olika känslotillstånd och kunna anpassa och uttrycka sina känslor efter situation. Till psykiska färdigheter hör även egen självkänsla, identitet och kroppsbild. Övningar som befrämjar psykiska färdigheter kan vara till exempel en tillitsövning där klienten har förbundna ögon och hunden leder hen genom en bana. Denna övning stärker sinnena, rytmen, koordinationen, balansen, kroppskännedomen och bidrar till ökad tillit hos klienten. (Kahilaniemi, 2016, s. 11-102).

Kognitiva färdigheter är klientens iakttagelse- och problemlösningsförmåga, intelligens, uppmärksamhet, minne, tankesätt och förståelse, organisering och planering, behärskning av tiden, flexibilitet och bedömningsförmåga. Övningar som befrämjar den kognitiva förmågan kan till exempel vara lydnadsträning för hunden. Klienten styr hunden till en viss position/aktivitet genom att ge ett kommando åt hunden, till exempel "sitt". Då hunden lyder klientens kommando, får hunden en belöning som klienten ger. Denna övning befrämjar flera kognitiva färdigheter till exempel förståelse om den egna handlingen, problemlösningsförmågan och att planera sin handling. Även färdigheter som att använda rösten, att förstå hundens och människans beteende och kroppsspråk tränas. (Kahilaniemi, 2016, s. 119, 126)

Med sociala färdigheter menas klientens förmåga till diskussion och växelverkan med andra människor. Övningar som befrämjar denna färdighet kan till exempel vara att hälsa på hunden. Klienten lägger handen på hundens höjd och hunden svarar genom att lägga tassens på klientens hand, därefter ger klienten hunden en belöning. Denna övning bidrar till förmågan att ingå i sociala relationer och öva in gott uppträdande. (Kahilaniemi, 2016, s. 111, 113).

Klientens förmåga att ta emot information med hjälp av sinnena, om sin egen kropp, närmiljöns omständigheter och förändringar är några av de sensoriska färdigheterna. Även förmågan att uppmärksamma och skilja hörsel, syn, lukt och smak från varandra är också några av de sensoriska färdigheterna. Övningar som befrämjar dessa kan till exempel vara avslappningsövningar tillsammans med hunden. Terapeuten gör en övning med klienten där hen läser en berättelse för klienten, som innehåller andnings- och avslappningsövningar. Denna övning stöder klientens självkänedom, kroppskontroll, avslappningsförmåga och bidrar till olika sinnesupplevelser. (Kahilaniemi, 2016, s. 143, 160).

7.2.2 Hundar inom fostran och rehabilitering rf

Föreningen grundades år 2010 av personer inom social- och hälsovården. Föreningen samarbetar med den svenska vårdhundskolan och syftet är att stödja samarbetet mellan människor som håller på med hundassisterad terapi och att förbättra förutsättningarna för branschen. Detta genom att ordna olika utbildningar för dem som jobbar inom området. Hundar inom fostran och rehabilitering vill också med hjälp av sin förening öka förståelsen för hundassisterade interventioner. (koirat kasvatus- ja kuntotustyöissä, u.å.).

7.3 Hundassisterad verksamhet

Hundassisterad verksamhet baserar sig, som vi tidigare tagit upp på frivilligt arbete och kräver ingen specifik skolning för hundföraren eller hunden. Man poängterar användningen av grundskolade familjehundar och verksamheten utförs ofta på hundförarens fritid. Verksamheten är mer som en hobby för hundföraren och hunden. Arbetet är inte målinriktat eftersom hundassisterad verksamhet inte är en terapiform. (Ikäheimo, 2015, s. 10). Enligt Höök (2010) är syftet med hundassisterad verksamhet att använda hunden för att öka motivationen till fysisk aktivitet, stärka självförtroendet och öka förmågan till socialt samspel.

7.3.1 Kompishund

Kompishundverksamheten är en hundassisterad verksamhet som startade i Finland 2001 som ett samarbetsprojekt mellan Kennelförbundet och assistenthundskolaren Leena Rajala. Idag är ca.1400 hundar med sina förare med i verksamheten. För att få använda betäckningen Kompishund måste man ha genomgått Kennelförbundets skolning. (Kennelliitto, u.å.).

Kompishundverksamheten definieras som djurassisterad verksamhet och har godkänts 2013 till en medlem av AAIL (Animal Assisted Intervention International). Syftet med

verksamheten är att ta till vara hundens terapeutiska inverkan så att så många som möjligt kan ha nytta av den. Man ville starta en verksamhet där hunden inte behöver skolas till en viss uppgift, det räcker att hunden är lugn, snäll och har en grundskolning, alltså en vanlig familjehund. Kompishunden och dess förare kännetecknas av en orange scarf och förarens namnskylt. (Kennelliitto, u.å.).

Idén med verksamheten är att hunden ska bringa glädje, upplevelser och närhet för barn, åldringar och funktionshindrade. Eftersom Kompishunden baserar sig på frivillighet behöver inte föraren vara utbildad inom sociala området. Hundföraren och dess hund går en kurs där föraren får skolning i bemötandet av olika klientgrupper och instruktörerna bedömer om hunden lämpar sig för verksamheten. Hundföraren lär sig även att läsa av hunden och tolka dess beteende. Hundföraren bör vara medlem i finska kennelklubben för att få gå kursen. Hunden kan vara renrasig eller blandrasig och ska vara registrerad i finska kennelklubben eller i FIX- registret. Besöken är avgiftsfria för klienten. (Kennelliitto, u.å.).

Det finns även andra förningar som driver hundassisterad verksamhet i Finland. Några av dessa föreningar är Finlands lurviga kompisar r.f. som har samma koncept som kompis hund verksamheten och finska kennelklubbens läshundar där hundens uppgift är att lyssna på barn som läser för hunden. Syftet med denna verksamhet är att hunden inte dömer barnets läskunskaper. Hundens närvaro gör att barnet kan slappna av och minskar stressen. Läshundar arbetar främst i bibliotek. De första skolningarna för läshundar ordnas år 2017 i olika delar av Finland. (Kennelliitto, u.å.).

8 Hunden inom olika områden

I detta kapitel kommer vi att ta upp olika verksamhetsområden där hunden kan användas som ett stöd för barn. Hunden har visat sig vara ett bra hjälpmedel inom flera olika områden och vi har valt att ta upp hur hunden fungerar som hjälpmedel inom småbarnsfostran, barnskyddet och inom terapin.

Att använda hunden inom småbarnsfostran kan vara till hjälp eftersom den kan bidra till att gruppdynamiken ändras. Hunden söker oftast kontakt med osäkra och blyga barn, vilket gör att dessa barn blir uppmärksammat av de andra barnen på ett annat sätt än tidigare. Målet med att ha hunden i en barngrupp är att den ska förbättra sammanhållningen bland barnen. Det är lättare att ta kontakt med hunden än en människa och hunden bidrar med närhet och trygghet på ett annat sätt än vuxna gör. Det är dock inte alltid problemfritt att ta in en hund

i en barngrupp eftersom det kan leda till svartsjuka och om gruppdynamiken ändras kan det vara svårt för vissa barn att hitta sin plats i gruppen igen. (Törmälehto, 2015, s. 45-46)

Det är ännu relativt sällsynt i Finland att hunden används som ett hjälpmedel i skolklasser och i dessa fall arbetar hundarna främst inom grundskolan. Eftersom det ännu är ovanligt att ha med hunden som hjälpmedel, finns det ännu inte någon fastställd pedagogisk vision bakom arbetet med hunden, men de har grundats föreningar där professionella kan hålla kontakten och dela erfarenheter. Hunden kan fungera som ett stöd för barn som har koncentrationssvårigheter eller andra svårigheter som påverkar inläringen. I skolan är hundens uppgift främst att bara vara närvarande, den ska bidra med social trivsel och strävar till en lugn stämning i klassen. (Ahonen, 2015, s. 184-193)

Hundens uppgift i en autismsklass är att hjälpa barnen att träna sociala färdigheter, att känna igen känslor och förbättra kommunikationen. Då hunden är i klassen blir barnen mer medvetna om sitt eget beteende då de märker att hunden reagerar på de signaler de ger ut, både positivt och negativt. (Latvala- Sillman, 2015, s. 202-203)

Idag har barn mer specifika behov vilket bidrar till nya utmaningar inom barnskyddet. Dessa utmaningar kan eventuellt övervinnas genom att ta i bruk nya arbetssätt som till exempel hundassisterad intervention. Hunden kan bidra med sådant som personalen inte kan, barn inom barnskyddet kan uppleva glädje och känslan av att lyckas med hjälp av hunden, detta stärker barnets självförtroende. Hunden underlättar samverkan mellan människor och bidrar till rutiner i barnets liv. Hundens närvaro minskar stressen och nervositeten som barnet kan uppleva och den kan fungera som en isbrytare och som diskussions öppnare. Situationen kan kännas mer naturlig för barnet om en hund finns med. (Kallio, Rintamaa, 2015, s. 226-229).

Hunden kan användas inom psykoterapi, som är en målinriktad process där växelverkan sker mellan barnet och psykoterapeuten. Hundens roll i psykoterapi är att bidra med trygghetskänsla och ge barnet möjlighet till närhet om barnet så önskar. Inom psykoterapi arbetar man genom växelverkan för att behandla psykiska störningar eller beteendeproblem. Målet med psykoterapi är att få klienten att se sig själv och sina problem mer realistiskt och klara av att hantera sitt liv bättre. Hunden påverkar människans sinnen, men belastar inte den verbala eller kognitiva delen. Den non-verbala kommunikationen ökar då hunden är närvarande i terapisessionen, vilket bidrar till en naturlig och genuin känsla mellan terapeuten och barnet. Forskning har visat att hunden har en positiv effekt på barn med bland

annat anorexi, autism, ADHD, anknytningssvårigheter och som lider av ångest. (Ikäheimo, 2015, s. 135-138).

Hundens användning inom fysioterapi har ökat under de senaste åren och hunden används nu för tiden oftast som hjälp i fysioterapi med funktionshindrade barn och vuxna, samt klienter med psykiska svårigheter, åldringars fysioterapi och psykofysisk fysioterapi. Mötet bidrar till en aktiv växelverkan mellan klienten och hunden, om klienten får ett behov av att vidröra, klappa och kommunicera med hunden. Denna emotionella motivation möjliggör en mångsidig och långvarig terapiövning. Detta bidrar till att oxytocin frigörs, vilket har en positiv inverkan på minnet och förbättrar inlärningsförmågan genom att sänka stressnivån. I terapisessionen finns fysioterapeuten, som styr hunden och klientens egen fysioterapeut med. Beroende på klientens behov och mål kan även en talterapeut, ergoterapeut eller psykolog finnas med på terapisessionen. Klientens motivation ökar märkbart då hunden är med på sessionen, eftersom hunden aldrig ger negativ feedback och det är lätt att uttrycka känslor för hunden. (Leppänen, 2015, s. 150-151).

9 Begränsningar

I detta kapitel kommer vi att ta upp vilka begränsningar som finns inom hundassisterade interventioner, dessa begränsningar kan göra det svårt eller till och med omöjligt att tillämpa verksamheten på vissa personer. Vi kommer att syfta både på hundens, klientens och omgivningens begränsningar.

Enligt Broman (2014, s. 35 - 38) kan begränsningar för att använda hunden i arbetet med människor vara aggressivitet, osäkerhet, smärtor och sjukdomar som kan smitta från hund till människa. Det är alltid hundförarens uppgift att se till att hunden är frisk och inte blir utsatt för sådana saker som den inte är beredd att bli utsatt för. Miljön där arbetet utförs måste vara säker för hunden. Det får inte finnas vassa föremål eller risk för att hunden ska bli klämd, mediciner bör bevaras utom räckhåll för hunden och rörelseområde ska vara begränsat genom att hunden hålls kopplad. Hunden får inte hälsa på vem som helst och det ska vara förutbestämt var hunden får vistas. Personal och andra klienter bör vara medvetna om och godkänna hundens vistelse.

Före man börjar med hundassisterad verksamhet eller hundassisterad terapi ska det enligt socialstyrelsen i Sverige utredas om det finns orsaker till att man inte kan använda hunden som hjälpmedel. Dessa orsaker kan vara allergi eller astma hos klienten eller klientens

närstående, rädslor som finns gentemot hunden eller andra orsaker till att klienten eller hans närstående inte vill komma i kontakt med hundar. Det är bra att ta i beaktande kulturella skillnader och åsikter då man överväger att ta med hunden i arbetet. En riskanalys ska även göras före hunden tas med i terapisessionen.

10 Metodval

Vi har valt att använda oss av en kvalitativ undersökningsmetod, eftersom vi vill få reda på hur personen som arbetar med hundassisterad verksamhet eller hundassisterad terapi upplever den eventuella effekten som hunden har på barnet. Enligt Kvale (2009) kännetecknas den kvalitativa forskningsintervjun av att respondenten bidrar med egna erfarenheter och upplevelser om ämnet. Det fenomenologiska förhållningssättet bidrar till att personen som arbetar inom området har observerat hurudan effekt hundassisterad verksamhet eller -terapi har gett ett barn, dragit egna slutsatser och sedan förklarat det för oss. (Kvale, 2009, s. 39, 42)

Vi har följt Kvales sju stadier då vi har lagt upp och planerat intervjun för att få en helhetsbild över hur vi ska gå till väga.

Första stadiet är tematisering, Syftet och frågeställningarna var klara och vi hade skaffat tillräcklig information om ämnet. Vi formulerade vad som ska göras och varför, före vi började på med intervjun.

Följande skede var planeringen av hur undersökningen ska se ut och hur vi bör gå tillväga för att nå den kunskap som vi ville nå. Vi valde även vilken undersökningsmetod vi ska använda. Eftersom intervjun skedde via e-post, formulerade vi våra frågor så tydligt som möjligt för att respondenterna skulle förstå dem och svara så grundligt som möjligt på dem.

Det tredje stadiet var själva intervjun, där vi skickade ut frågorna via e-post. Vi funderade noggrant över vad vi ville ha ut av de frågorna vi ställde. Eftersom vi inte hade möjlighet att påverka svaren under intervjun fäste vi speciell uppmärksamhet vid formuleringen av frågorna.

Fjärde stadiet var att förbereda materialet så att det blev lättare att analysera, vilket vi gjorde genom att vi placerade ut svaren på varje fråga på ett ställe för att få en bättre överblick.

Femte stadiet var att analysera materialet med hjälp av den teoretiska basen och därför valde vi att använda analysmetoden; intervjuanalys som teoretisk tolkning.

I det sjätte stadiet fastställde vi resultatens validitet, reliabilitet och generaliserbarhet. Vi gick igenom resultaten från intervjuerna och om vi har undersökt det vi har planerat att undersöka.

I det sjunde stadiet har vi redovisat resultaten vi kommit fram till och kritiskt granskat vårt arbete samt en slutdiskussion.

11 Intervju

Vi hade som tanke att göra intervjuerna muntligt med respondenterna för att kunna ställa följdfrågor vid behov och för att kunna styra intervjuerna lättare. Vi har sökt respondenter som arbetar med barn och använder sig av hundassisterad verksamhet eller hundassisterad terapi i arbetet. Vi hittade våra fem respondenter via en föreläsning som vi deltog i, via föreningen Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä och via artiklar från tidskriften Koiramme. Våra respondenter har arbetat inom småbarnsfostran, fysioterapi, skolan och barnskyddet. Vi hittade endast respondenter som bor på annan ort eller i Sverige, vilket ledde till att vi inte kunde genomföra intervjuerna muntligt. De flesta av våra respondenter ville inte ställa upp på Skype – intervjuer, därför var det ändå alternativet att skicka intervjufrågorna som en bilaga via e-post. Vissa av våra respondenter var även finskspråkiga så vi blev tvungna att översätta våra intervjufrågor till finska. Vi kommer inte att nämna respondenternas namn eftersom det inte är relevant för vår forskning och vi har meddelat respondenterna om detta.

Då vi gått igenom intervju svaren kom vi underfund med vad vi kunde gjort annorlunda. Vissa av våra frågor har varit svåra för våra respondenter att förstå eftersom de har tolkat frågan på ett annat sätt än vi förväntat. Vi anser ändå att detta inte påverkat kvaliteten på vår undersökning eftersom vi fick mycket och bra information som vi kunde använda. Vi kunde även ha förtydligat intervjufrågorna genom att ställa flera följdfrågor på varje huvudfråga.

11.1 Intervjusvaren

I detta kapitel kommer vi att citera vad våra respondenter har svarat på intervjufrågorna och vi kommer även att diskutera svaren kort för att få en bättre överblick och sammanfattning av dem. Vi har delat upp svaren som vi fått i metoder och effekter.

11.1.1 Metoder

Metoderna som våra respondenter använder sig av i arbetet varierar beroende på klientens behov och intressen, till exempel om klienten tycker om att leka med bollar kan man börja samarbetet med hunden genom en bollek. Det som alla har poängterat är att metoderna ska anpassas till klientens förutsättningar och att klienten ska få en känsla av att lyckas. Respondenterna som arbetar inom småbarnspedagogiken använder sig av övningar som stärker barngruppen och förbättrar sammanhållningen. Alla våra respondenter påpekade även att hunden inte är det primära redskapet, utan ett tillägg i arbetet. Våra respondenter påpekade att trygghet är en viktig del i hundassisterat arbete.

”Vi arbetar alltid med att skapa en trygghet där barnen alltid lyckas”

Det finns många metoder som man kan använda sig av, det är bara att hitta rätt metod för just den klienten. En respondent som arbetar med autistiska barn har utvecklat en metod som kan minska stressen och nervositeten i provsituationer.

”Ifall proven stressar upp eleverna, kan vi göra dem som en ”lek” där hunden för provfrågorna åt eleverna”

”Elevers behov fungerar som en ledtråd och endast fantasin sätter gränser för arbetet”

En respondent har nedskrivet planerade metoder och dess målsättningar i barnets klientplan som de arbetar utifrån. Våra respondenter hade svårt att svara på denna fråga eftersom det inte finns någon färdig metod som passar alla. Metoderna bör vara individuellt anpassade för klienterna beroende på deras förmågor och begränsningar.

I en klass där en av våra respondenter arbetar finns hundarna med i klassen, men de används inte målmedvetet i undervisningen. Då får barnen välja hur mycket de vill umgås med hunden.

Flera av våra respondenter har arbetat med barn som har autistiska drag. Den metod som en av dem använder sig av, är att barnen ska lära sig att läsa av och uttrycka känslor och hur man ska bemöta människor genom hunden.

”Vi har haft hjälp av dem i diskussioner som; Hur hälsar hundar? Hur ser man att en hund är arg/glad/ledsen/rädd? Hur ser man motsvarande på en människa?”

En av våra respondenter arbetar inom fysioterapi och hon betonade kontakten och samspelet mellan klienten och hunden. Metoder som hon använt sig av är övningar som bygger på styrka, balans och kroppsrörelser. Även inom detta område startar man från klientens egna förutsättningar och hon börjar med korta övningar för att sedan öka svårighetsgraden så att klientens ansvar ökar.

En av våra respondenter arbetar med att utbilda terapihundar i Sverige och de har utvecklat en modell som kallas STHS- modellen. STHS står för Svenska terapihundskolan och bygger på att ta fram barnets, hundens och förarens styrkor för att nå barnets behov och målsättning.

Metoder som en av respondenterna använder sig av är socioemotionella övningar, finmotorikövningar, koncentrations övningar, övningar som främjar barnets förmåga att ta emot flerstegsinstruktioner och övningar som ökar empatiförmågan. Respondenten använder sig av fotografering som dokumentation för att bland annat förlänga effekten och skapa minnen för barnet.

11.1.2 Effekter

Våra respondenter har sett flera effekter och de har varit samma oberoende vilken klientgrupp de arbetat med. Alla var eniga om hundens positiva effekter på barn med neuropsykiatriska funktionshinder. Dessa effekter är; ökad motivation, ökad glädje, ökad uppmärksamhet, bättre samarbetsförmåga, fysiska framgångar som till exempel bättre fingerfärdighet, läsförståelse och ökad koncentration. De har även sett att barnets empatiförmåga har ökat med hjälp av hunden. Hunden har bidragit till att barnens motivation till motion och rörelse har ökat. Hunden lyfter fram barnens mjukare sida och gör barnen mer medvetna om sitt kroppsspråk och tonfall. Barnets förmåga till socialt samspel har även förbättrats med hjälp av hundens närvaro. Hunden har en lugnande effekt på barn och denna effekt ska man dra nytta av i arbetet eftersom barnet blir mer mottagligt.

”Jag kan säga att med hjälp av hunden har man fått barn som varit i riskzonen för utslagning att studera och fortsätta skolgången...”

”Hundens närvaro har en inverkan på barnet, skapar ett band mellan handledare och barn på ett annat sätt då hunden är med. Skapar en stor förväntning till olika aktiviteter.”

”Hunden kan också lära dem viktiga saker om kroppsspråk, bemötande och umgänge och göra dem mer medvetna om sitt eget kroppsspråk och tonfall då de pratar”

Respondenterna har även märkt att inlärningsförmågan hos barnen blir bättre då hunden är närvarande. Hunden kan fungera som en belöning efter en uppgift och därmed öka motivationen och inlärningsförmågan.

”... även som motivation att; nu gör vi läxor och sedan går vi ut med hunden, så har metoden fungerat”

”Jag tycker det går snabbare. Jag brukar säga att det är en turboeffekt. Barnen har lättare att samarbeta snabbare med hunden närvarande”

En av respondenterna påpekade att hennes bästa arbetsredskap är hunden, och att effekterna är många.

”Effekterna är så många att de inte skulle rymmas på det här formuläret”

Enligt våra respondenter har redan hundens närvaro en stor inverkan på barnet och på hela barngruppen. För barn med autistiska drag är beröringen av hunden väldigt viktig eftersom det kan vara den enda kroppsliga beröringen som barnen vill ta emot. Hunden har även en lugnande effekt på barnen och ger ett behov av närhet och kommunikation.

”Hunden har en lugnande effekt på eleverna, eleverna är närvarande och blir mer observanta, arbetsron är bättre och resultaten på arbetet är bättre”

”Jag upplever att hundens närvaro gör att barnen glömmet det som känns jobbigt”

”Klienten har lärt sig att lyssna och ta emot instruktioner och att koncentrera sig på uppgiften”

Alla respondenter var eniga om att kommunikationen ökade och barnen hade lättare att uttrycka sig då hunden var närvarande. Diskussionerna blev mer spontana och det blev lättare att hitta på samtalsämnen då hunden var med.

”Kommunikationsförmågan ökar troligen på grund av oxytocin som är ett socialt lim och inviterar till social samvaro. Hunden medför många diskussioner och dialoger på ett spontant sätt. Hunden är i nuet, hämtar trygghet och harmoni”

”Att iaktta hundar som leker kan vara en bra start till diskussionen om sociala färdigheter och människorelationer också”

En av våra respondenter hade en elev som har visat en tydlig förbättring i kommunikationsförmågan med hjälp av hunden.

”Jag hade en aspergerpojke, 16 år, som var väldigt kantig i sociala situationer, både i tal och uttryck som i kroppsspråk. Han berättade att hans farmor hade en hund, men han tyckte den var dum för den ville aldrig hälsa på honom. När han första gången träffade våra hundar, fick han hälsa på den äldre, men den yngre sprang och gömde sig. Han tyckte den var dum som inte kom och hälsade och frågade varför den gör så där. Jag sa att den är rädd, att den är lite blyg av sig och blir rädd om man kommer för hastigt på. Det blev en mycket bra diskussion om vad eleven eventuellt utstrålar för energier och vad man kunde göra för att ändra på det. När han satt sig på huk och inte tittade på hunden kom den så småningom fram och hälsade och för varje gång de träffades gick det förstås bättre och bättre tills de kunde leka med boll och hunden t.o.m. var glad att se honom. Detta möte kunde jag ofta ta fram som exempel i konflikter mellan människor som han hamnade i.”

En förutsättning för att hunden ska fungera som ett hjälpmedel är att barnet har respekt för hunden och kan hantera den på rätt sätt. Det krävs även att barnet har ett intresse för hunden, om barnet inte tycker om hundar kan effekten bli negativ.

Alla våra respondenter har sett att delaktigheten hos barnet ökar då hunden är närvarande. Barnet kan ha lättare att vara delaktig eftersom hen kan prata via hunden.

”barnets delaktighet blir mer äkta, barnen njuter av det spontana som händer och hunden inviterar med sin habitus till delaktighet.”

Överlag har våra respondenter sett att stämningen är bättre då hunden är närvarande. Det är sällan som någon blir arg eller tappar humöret då hunden är med.

12 Slutdiskussion

I detta kapitel kommer vi att redovisa resultatet som vi kommit fram till via intervjuerna sedan knyter vi ihop resultatet med teoridelen. Vi kommer att kritiskt granska vårt arbete för att se om resultatet kan ge svar på vårt syfte och våra frågeställningar.

Syftet med vårt arbete var att ta reda på om hundens närvaro har någon effekt på barn med neuropsykiatriska funktionshinder, och hur man kan arbeta med dessas effekter för att uppnå en förändring i barnets funktionsförmåga. Genom att jämföra svaren som vi fått via intervjuerna med teoridelen, kan vi dra slutsatsen att barn med dessa funktionshinder har nytta av hundens närvaro, förutsatt att barnet trivs tillsammans med hunden och att barnet har respekt för den.

I kapitel 3 har vi tagit upp hundens betydelse för människan och hur hunden kan bidra till en bättre livskvalitet genom att bidra med närhet, ökade kontakter och socialt samspel. Hunden bidrar även till ökad aktivitet och till att människan kommer ut i naturen och den friska luften. Våra respondenter har sett att hundens närvaro bidrar till ett behov att vara i samspel med hunden, att klappa hunden och att prata med den och använda hunden som diskussionsämne.

Vi har i kapitel 4.1 beskrivit autism och dess symptom. En person med autism har svårigheter i sociala samspel, interaktion och kommunikation över lag. Personen kan ha svårt att förstå hur andra tänker och känner men även att beskriva sina egna känslor. Med hjälp av hunden kan man lära barnet att känna igen känslor genom att barnet själv får lista ut hur hunden känner sig. Barnet lär sig även att anpassa sitt beteende till hundens känslotillstånd. Barn med ADHD (se kapitel 4.2) kan ha svårt att behålla uppmärksamheten och koncentrationen de kan vara överaktiva och impulsiva. Eftersom hunden är intressant för barnet, fästs uppmärksamheten automatiskt på hunden och detta bidrar till att barnet kan koncentrera sig bättre på uppgiften då hunden är en del av den. Respondenterna svarade enligt att hunden har en lugnande effekt på barnet och att hunden bidrar till att barnet måste uppmärksamma sitt beteende och kroppsspråk för att samverkan med hunden ska fungera. Inlärningssvårigheter kan enligt kapitel 4.3 innebära att barnet har svårigheter att lära sig matematik och grammatik och de kan ha svårigheter att förstå instruktioner och uppgifter. Inläringen kan även försvåras på grund av motivationsbrist och då kan hunden fungera som en motivation för inläring genom att samspelet med hunden kan vara en belöning. Hunden dömer inte och den söker närhet av barnet (kapitel 3) vilket gör att barnet kan ha lättare att läsa för hunden. hunden kan även fungera som ett hjälpmedel i matematiska uppgifter, till exempel genom

att barnet kan mäta/väga hunden, portionera hundens mat eller mäta tiden/sträckan på promenaden.

I kapitel 5 har vi tagit upp att barn som lever i svåra familjeförhållanden kan få olika slag av problematik. Barnet kan bland annat få svårigheter i skolan, lida av psykisk ohälsa, barnets kompiskrets kan minska och barnet kan bli tillbakadraget. Resultatet av vår undersökning visar att hunden kan höja barnets självförtroende, bidra till närhet, barnet får en kamrat att prata med och hunden kan hjälpa barnet att få nya vänner.

Efter att ha knutit samman intervju svaren med teoridelen förtydligar vi nu resultaten genom att kort sammanfatta dem.

Hundens närvaro bidrar till bland annat ökad motivation hos barnet. Barn med ADHD och inlärningssvårigheter kan ha svårt att bibehålla motivationen. Då kan hunden fungera som en intresseväckare för barnet och hunden kan även hjälpa barnet att bibehålla motivationen genom att skapa nya övningar där hunden är med. Detta leder till att barnet har motivation att slutföra uppgiften vilket gör att barnet får en känsla av att lyckas. Känslan av att lyckas leder i sig till ökad motivation. Eftersom hunden även kan fungera som en belöning efter att uppgiften är utförd, ökar motivationen till att göra uppgiften färdig. Eftersom hunden bidrar med ökad glädje kan man även använda sig av detta för att barnen ska tycka att det är roligt att göra uppgifterna och att samvaron mellan barnen och läraren/ hundföraren blir mer lättsam.

Barnets uppmärksamhet ökar då hunden är närvarande. Hunden i sig är intressant och dess utstrålning gör att barnen vill följa med i det som händer kring hunden. Då läraren/ hundföraren gör övningar där hunden är med, är barnet automatiskt uppmärksamare och vill vara med. Detta leder även till att samarbetsförmågan automatiskt blir bättre då barnen arbetar tillsammans för hundens bästa.

Då barnen har vant sig vid hundens närvaro och det har blivit en rutin för barnen att hunden är med kan man börja dra nytta av den lugnande effekten som den har på barnen. I samband med att barnen blir lugnare har de även lättare att koncentrera sig på uppgiften och hunden hjälper till att bibehålla koncentrationen tills uppgiften är genomförd.

Inläringen förbättras då man ger barnet konkreta uppgifter som hen är intresserad av. Till exempel om barnet har svårt med matematik, kan man använda hunden som en del av uppgiften. Här används hunden som en motivation till inläring.

Empatiförmågan hos barnet blir bättre då barnet är tillsammans med hunden. Barnet lär sig läsa av hunden och se hur hunden känner sig, genom övningar där barnet observerar hunden, genom detta kan barnet sätta sig i andras situation. Barnet får genom sina egna handlingar gentemot hunden, en uppfattning om hur hunden känner sig då barnet beter sig på ett visst sätt.

Hunden kan bidra till en förbättring i barnets fysiska färdigheter. Hunden motiverar till rörelse och aktivitet eftersom hunden är ett aktivt djur som tycker om att leka. Barnet vill leka med hunden, kasta bollar åt den och springa efter den. Med barn som har motoriska problem kan hunden vara som ett hjälpmedel i rehabilitering genom övningar som hunden medverkar i. Till exempel att krypa med hunden igenom en tunnel förbättrar barnets kroppskontroll och balans.

Hunden har en positiv effekt på barnets förmåga till socialt samspel då den fungerar som en diskussions öppnare och som ett diskussionsämne. Barn med neuropsykiatriska funktionshinder kan ha svårigheter att påbörja ett samtal och då kan hunden som ett utomstående objekt vara lättare att prata om eftersom hunden även intresserar andra. Genom övningar där man observerar hur hundar hälsar på varandra kan man även tillämpa detta till människorelationer.

Autistiska barn har ofta svårt med beröring och då kan hunden hjälpa till att bygga upp förmågan att bli berörd och beröra andra. Då barnet klappar hunden och blir berörd av hunden växer barnets tolerans för beröring.

12.1 Kritisk granskning

Vi har hittat materialet till vår teoridel från vetenskapliga källor och föreningars hemsidor. Våra respondenter är personer som har utbildning inom social- och hälsovården eller pedagogisk utbildning. De är även utbildade för att arbeta med djurassisterade interventioner och har arbetserfarenhet inom det. Av våra respondenter har tre av fem arbetat med barn som har någon form av neuropsykiatriska funktionshinder. Fem respondenter ville ställa upp för vår undersökning vilket enligt oss är ett tillräckligt antal för ett pålitligt resultat.

För att få en mer omfattande teoridel kunde vi ha tagit med mer internationella källor för att få ett bredare perspektiv, vi kunde även ha hittat fler källor som stöder varandra. För att få ett ännu pålitligare resultat kunde vi ha intervjuat fler respondenter och även intervjuat föräldrar/barn som har kommit i kontakt med hundassisterade interventioner för att få reda

på hur klienterna själva har uppfattat effekterna. Vi kunde även ha intervjuat t.ex. barnträdgårdslärare eller annan övrig personal för att få reda på om de märkt en skillnad på barngruppen efteråt.

12.2 Diskussion

Överlag anser vi att teoridelen stöder det resultat som vi kommit fram till i vår undersökning, vilket vi från början också förväntade oss. Vi fick djupare insyn om hur viktig hunden kan vara för barn och speciellt för barn med neuropsykiatriska funktionshinder. Hunden kan stöda bristfällig anknytning genom att fungera som ett anknytningsobjekt för barnet och den kan även bidra med trygghet och stöd för barnet. Hunden ger närhet, trygghet, gemenskap och tillit för barnet.

Barn med neuropsykiatriska funktionshinder har en fördel av hundens närvaro eftersom den bidrar till många positiva effekter för barnet. Hunden gör arbetet för terapeuten/läraren/hundföraren effektivare eftersom den hjälper hen att nå barnet och arbeta för en förändring hos barnet. Handedarens, terapeutens eller lärarens kunskap är dock det primära redskapet i arbetet med klienten, hundens roll är att fungera som ett hjälpmedel för att nå en förändring. Vi insåg även att det inte är en självklarhet att hunden kan bidra med något positivt för alla barn eftersom det finns rädslor och andra begränsningar som kan vara ett hinder för att använda hunden i arbetet.

Vi tror att hundassisterade interventioner kommer att bli allt vanligare i framtiden, eftersom det jämt kommer ut uppdaterad forskning om hur viktigt djuret och naturen är för människan och hur stor effekt dessa kan ha på individen. Människor blir mer urbaniserade och naturen och djuren blir mer främmande för oss. Vårt ursprung och våra instinkter kommer ändå att dra oss till naturen och djuren, och behovet av att vistas i naturen och vara tillsammans med djur och försvinner inte trots urbaniseringen. Detta behov kommer att främja de djurassisterade interventionerna och hela Green Care konceptet.

Som vi i kapitlet om tidigare forskning tagit upp är Biophiliahypotesen är en teori där det anses att människan har ett medfött behov av att vara i kontakt med naturen och djuren. Enligt biophiliahypotesen har människan en instinktiv koppling till djur och natur och att människan omedvetet söker denna koppling genom hela livet. (e.o.Wilson)

”Biophilia is the motive for the preservation of our planet- by destroying our source for food and clean air, water and land, we destroy ourselves. We have an internal understanding of how important nature is to us”

- E. O. Wilson 1984

13 Källor

- Abrahamsson, L., (2010), *Tänk om -En bok om autism, aspergers syndrom, ADHD och andra förmågor*. Epago/Gleerups Utbildning: Malmö
- Ahonen, L., (2015), *Koirat kasvun ja kehityksen tukena koulussa*. I K. Ikäheimo (Red.), *Karvaterapiaa- eläinavusteinen työskentely suomessa* (s. 184 - 194). Folger Art AS.
- Beck-Friis, B., Strang, P., & Beck-Friis, A. (2007). *Hundens betydelse i vården*. Stockholm: Gothia förlag.
- Beckman, V., Fernell, E. (2007). Utredning och diagnostik. I V. Beckman (Red.), *ADHD/DAMP- en uppdatering* (s. 23-36). Danmark: Studentlitteratur.
- Birkemo, A. (2001). Inlärningssvårigheter. I A. Rygvold (Red.), *Barn med behov av särskilt stöd* (s.125 - 160). Lund: Studentlitteratur.
- Bris. (u.å). *Barnens rätt i samhället*. Hämtad 2016-10-4, från <https://www.bris.se/?pageID=572>
- Broberg, M., Hagström, B., & Broberg, A., (2012), *Anknytning i förskolan- vikten av trygghet för lek och lärande*. Natur och kultur: Stockholm.
- Broman, M., (2014), *Nytta och nöje med hunden- din blivande terapihund*. Halmstad: Bulls Graphics AB.
- Eden Alternative. (u.å). *About the Eden alternative*. Hämtad 2017-1-3, från <http://www.edenalt.org/about-the-eden-alternative/>
- E. O. Wilson Biodiversity foundation. (2017). *E.O. Wilson*. Hämtad 2017-04-19, från <https://eowilsonfoundation.org/e-o-wilson/>
- FinFami. (u.å). *Lapsi omaisena*. Hämtad 2016-10-10, från <http://finfamipirkanmaa.fi/index.php/lapsena>
- Hansen, F. (1995). Vad är missbruk. I F. Hansen (Red.), *Barn i familjer med missbruksproblem* (s. 7 - 12). Lund: Studentlitteratur.
- Hofling, C., (2016). *Djurunderstödd behandlingsterapi - biologiska och psykologiska processer vid djurunderstödd behandlingsterapi*. Riga.
- Höök, I., (2010). *Hund på recept - Den professionella vårdhunden*. Stockholm: Gothia förlag.
- Ikäheimo, K. (2015). Eläinavusteisen työskentelyn määritelmiä ja termejä. I K. Ikäheimo (Red.), *Karvaterapiaa- eläinavusteinen työskentely suomessa* (s. 10 - 13). Folger Art AS.
- Ikäheimo, K. (2015). Koira- avusteinen lasten ja nuorten yksilöpsykoterapia. I K. Ikäheimo (Red.), *Karvaterapiaa- eläinavusteinen työskentely suomessa* (s. 135 - 149). Folger Art AS.

Infoteket om funktionshinder (u.å). *Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar*. Hämtad 2017-04-06, från <http://www.lul.se/sv/Kampanjwebbar/Infoteket/Funktionsnedsattningar/Neuropsykiatriska-funktionsnedsattningar/>

Jarratt, C., (1994), *Barn som sörjer- Att hjälpa barn att klara av separationer och förluster*. Göteborg: Slussens bokförlag

Kahilaniemi, E., (2016). *Eläinavusteinen interventio- asiakkaan toiminnallisuuden tukeminen koira-avusteisin menetelmin*. Tampere: Voimatassu Ky.

Kallio, S., Rintamaa, J. (2015). Koira mukana lastensuojelussa. I K. Ikäheimo (Red.), *Karvaterapiaa- eläinavusteinen työskentely suomessa* (s. 226 - 229). Folger Art AS.

Karlsson, K., (2010) *Anknytning- om att tolka samspelet mellan föräldrar och små barn*. Stockholm: Gothia förlag.

Kennelliitto ry. (u.å). *Kaverikoirat*. Hämtad 2016-11-7, från <http://www.kennelliitto.fi/kaverikoirat>

Kennelliitto ry. (u.å). *Kaverikoirat*. Hämtad 2016-11-7, från <http://www.kennelliitto.fi/koirat/kaverikoirat/kaverikoirien-historia-suomessa>

Kennelliitto ry. (u.å). *Kaverikoirat*. Hämtad 2016-11-7, från <http://www.kennelliitto.fi/koirat/kaverikoirat/sopiiko-koirasi-kaverikoiraksi>

Kennelliitto ry. (u.å). *Kaverikoirat*. Hämtad 2016-11-7, från <http://www.kennelliitto.fi/koirat/lukukoirat>

Klemettilä, H. (2015). Apurieläinten historiaa länsimaissa: koira, hevonen ja kissa. I K. Ikäheimo (Red.), *Karvaterapiaa- eläinavusteinen työskentely suomessa* (s. 14 - 21). Folger Art AS.

Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry. (u.å). *Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä*. Hämtad 2016-11-7, från <http://www.kasvatus-kuntoutuskoirat.fi/kasvatus-ja-kuntoutustyo/>

Kutscher, M., (2010), *ADHD- att leva utan bromsar*. Stockholm: Natur & Kultur.

Kvale, S., Brinkmann, S., (2013). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB.

Latvala- Sillman, P. (2015). Kasvatus- ja kuntoutuskoira autismiluokassa. I K. Ikäheimo (Red.), *Karvaterapiaa- eläinavusteinen työskentely suomessa* (s. 202-211). Folger Art AS.

Laukkanen, S. (2015). Eläinten läheisyys tunne- elämämme säätelykeinona. I K. Ikäheimo (Red.), *Karvaterapiaa- eläinavusteinen työskentely suomessa* (s. 22 - 36). Folger Art AS.

Leppänen, P. (2015). Koira- avusteinen fysioterapia. I K. Ikäheimo (Red.), *Karvaterapiaa- eläinavusteinen työskentely suomessa* (s. 150- 156). Folger Art AS.

Lidmark, A., (2016). *Frisk utan mediciner- om ADHD och autism*. Malmö: Nature Associates.

Magnusson Österberg, J., (2013). *Barn och föräldrar*. Hämtad 2016-10-10, från <http://www.1177.se/Tema/Barn-och-foraldrar/Familjeliv-och-relationer/Forandrad-livssituation/Att-vara-foralder-och-ma-psykiskt-daligt/>

Manimalis. (2009). *Manimalisrapporten*. Hämtad 2016-11-09, från <http://manimalis.com/wp-content/uploads/2014/03/Manimalisrapporten-2009.pdf>

Mieli Föreningen för mental hälsa i Finland. (u.å.). Vad är psykisk hälsa. Hämtad 2016 -20-6, från <http://www.mielenterveysseura.fi/sv/f%C3%B6rstasidan/fmh/vad-%C3%A4r-psykisk-h%C3%A4lsa>

Nilsson, T., (2008), *Överlevnadshandbok för skilda föräldrar med gemensamma barn*. Stockholm: Ego förlag.

Psykisk misshandel. (u.å.). Vad är psykisk misshandel. Hämtad 2017-02-16, Från <http://psykiskmisshandel.se/vad-ar-psykisk-misshandel/>

Psykosociala förbundet. (u.å.). Vad är psykisk ohälsa. Hämtad 2016-10-4, från <http://www.fspc.fi/vad-ar-psykisk-ohalsa>

Sinkkonen, J. (2015). Lapsen yksilökehitys ja suhde eläimiin. I K. Ikäheimo (Red.), *Karvaterapiaa- eläinavusteinen työskentely suomessa* (s. 37 - 43). Folger Art AS.

Sky Factory Skandinavien. (2017). *Biophilia*. Hämtad 2017-04-25, från <http://www.skyfactory.se/biophilia/>

Socialstyrelsen. (2013). *Barn som anhöriga - Konsekvenser och behov när föräldrar har allvarliga svårigheter, eller avlider*. Hämtad 2013-6-6, från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19114/2013-6-6.pdf>

Socialstyrelsen. (2014). *Hundar i vård och omsorg - Vägledning till gällande regelverk*. Hämtad 2017-3-23, från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19493/2014-8-7.pdf>

Somervill, J. W., Swanson, A. M., Robertson, R. L., Arnett, M. A., & MacLin, O. H. (2009). Handling a dog by children with attention-deficit/hyperactivity disorder: Calming or exciting. *North American Journal of Psychology*, 11(1), 111 - 120.

Suomen virallinen tilasto (2016). *Kotitalouksien kulutus*. Hämtad 2016-11-16, från http://www.stat.fi/til/ktutk/2016/ktutk_2016_2016-11-03_tie_001_fi.html

Sveriges lantbruksuniversitet. (u.å.). *Forskning*. Hämtad 2017-03-23, Från <http://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/djur-och-manniskors-halsa/forskning/>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. (2016). *Mitä toimintakyky on?* Hämtad 2017-03-29, Från <https://www.thl.fi/fi/web/toimintakyky/mita-toimintakyky-on>

Törmälehto, E. (2015). Eläimen vaikutus lapsiryhmien toimintaan ja kehitykseen. I K. Ikäheimo (Red.), *Karvaterapiaa- eläinavusteinen työskentely suomessa* (s. 44 - 47). Folger Art AS.

Wahl, S., Wikström, E., Broman, M., (2016). *Hundassisterad terapi - för unga med flerfunktionsnedsättningar- Metoder och effekter*. Estland: AS Printon Trukikoda.

1177vårdguiden. (2016). Att bli utsatt för våld i en relation. Hämtad 2017-02-16, Från <http://www.1177.se/Tema/Sex-och-relationer/Vald-och-overgrepp/Att-bli-utsatt-for-vald-i-en-relation/>

14 Bilagor

Bilaga 1

Intervjufrågor

1. Inom vilket område arbetar du/ har du arbetat med barn och hundassisterad - verksamhet/ -terapi? (daghem, skola, barnskydd etc.)
2. Vilka metoder använder du/ om du använder i arbetet med hund och klient? (Om ni har arbetat med klienter med neuropsykiatriska funktionshinder, ta gärna upp det i svaret)
3. Hur anpassar du metoden till klienten?
4. Har du sett resultat i arbetet med hunden som ett hjälpmedel? Vilka resultat?
5. Har redan hundens närvaro någon inverkan på barnet? I sådana fall vilken inverkan?
6. Har du upplevt att barnets kommunikationsförmåga ändras med hjälp av hunden? Hur?
7. Har barn med neuropsykiatriska funktionshinder nytta av hundassisterad terapi? Varför/varför inte?
8. Påverkar hundens närvaro barnets delaktighet under sessionen? Hur?
9. Har du märkt en förändring i barnets inlärningsförmåga med hjälp av hundterapi? I sådana fall hurudan förändring?

Bilaga 2

Haastattelukysymykset

1. Millä alueella työskentelet/ olet työskennellyt koira-avusteisesti? (esim. päiväkot, koulu, lastensuojelu)
2. Minkälaisia menetelmiä käytät koira-avusteisessa työssä asiakkaan kanssa? Jos olet työskennellyt asiakkaiden kanssa joilla on neuropsykiatrisia häiriöitä, voit mielellään kertoa niistä
3. Kuinka mukautat käytettävän menetelmän asiakkaan tarpeisiin?
4. Oletko nähnyt tuloksia koira-avusteisissa työssä? Jos olet, niin voitko kertoa tuloksista?
5. Koetko että pelkästään koiran läsnäololla on vaikutusta lapseen? Siinä tapauksessa minkälainen vaikutus?
6. Oletko huomannut, että lapsen kommunikaatiokyky olisi muuttunut koiran avulla? jos näin niin kuinka?
7. Onko erityisesti lapsilla joilla on neuropsykiatrisia häiriöitä hyötyä koira-avusteisesta terapiasta? Miksi/miksi ei?
8. Vaikuttaako koiran läsnäolo lapsen osallistumiseen terapia istuntoon? Kuinka?
9. Oletko huomannut muutosta lapsen oppimiskykyyn koira-avusteisuuden avulla? Minkälainen muutos siinä tapauksessa?